ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԶ | Կ. ՊՈԼԻՍ. ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11, 1913 | Թիւ 2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ժողովներ դռնփակ եւ դռնբաց . . . ՎԵՐ. Ա. Պ. ՇՄԱՒՈՆԵԱՆ. . 25

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Հաշտութիւն 27
Սուտ մարգարէներ, ճշմարիտ մարգարէներ 27

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Հողմայոյզ ծովուն ծնունդը . . . . ՎԵՐ. Կ. Պ. ԱՏԱՆԱԼԵԱՆ . . 29

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

Թարսիս գտնուա՞ծ է . . . . Ե. Ճ. ՀԱՐՄԸՐ 32
Զարթօնքի մեղեդին (ոտանաւոր) . . . Ա. Կ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ . . 34

ՏՂԱՅՈՑ ԷՋԸ

Ոսկեգետի թագաւորը . . . . ՃՈՆ ՌԸՍՔԻՆ 36

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Վեհ. Հայրապետին Անդրանիկ Կոնդակը 37
Վառարանին քով—Ոսկի Պսակնութիւնը . . (ՍՏՈՒԵՐ) 39
Բանախօսութիւն մը 41
Նուիրատուութիւնք Քիւրտիստանի Առաքելական գործին համար . . . . W. E. D. WARD . . . 43
Հայ կեանքը . . . . Հ. ՍԱՄԻԿՈՆԵԱՆ 43
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ 45

ՀԱՏԸ 40 ՓԱՐԱ

Կ. ԵՒ Մ. Յ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ

اوه‌داپر هفته‌لق غزته — درسعادتده بايبل هاوسده — مدير مسئول - صموئيل ق. هاروتيويان

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Տարեկ. բաժնեգին 40 Ղր.
Ամերիկայի համր 2 Տոլ
Անգղիոյ ,, 8 շիլին
Ուրիշ եր-
կիրներու ,, 10 Ֆր.
Զատ թիւ՝ հատը 40 փարա
Ծանուցման գիները [illegible]

ԱՒԵՏԱԲԵՐ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Խմբագիր
Վեր. Տր. Ֆ. Ու. Մէքալըմ
Պայպըլ Հաուս,
Կ. Պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER
AN ARMENIAN WEEKLY
EDITOR
REV. F. W. MACALLUM, D. D.
American Bible House
Cons/ple, Turkey

[illegible]
An. Subscrip. Ps.
U. S. A. $
England Shils.
Other countries Frs
Single Copy 40 Paras
Advertising rates on application

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

Շրջաբերական մը ղրկած ենք մեր բոլոր գործակալներուն հրաւիրելով որ ջանան 1913 տարւոյ Աւետաբերի բաժանորդներու թիւը աւելցնել։ Կրնայ պատահիլ որ այս շրջաբերականներէն ոմանք ուշ հասնին իրենց հասցէներուն. ահա ասոր համար կը սպասենք մեր գործակալներէն որ ըստ սովորականին ընեն իրենց լաւագոյնը, հոգ չէ թէ նամակ ստանան կամ ոչ։ Պայմանները ճիշդ անցեալ տարուանին պէս են։ Եթէ որեւէ քաղաքի մը մէջ տեղափոխութեան կամ ուրիշ մէկ պատճառով կանոնաւոր գործակալ մը չունինք, թերթիս որեւէ մէկ բարեկամէն կը խնդրենք այդ պարտականութիւնը ստանձնելով ընել իր լաւագոյնը եւ գրել մեզի այդ մասին։ Բաժանորդներու ցանկը կարելի եղածին չափ շուտ ղրկել կը խնդրուի։ Թղթակցութիւնք պէտք է ուղղուին խմբագրութեան։

Այս առիթով կ'ուզենք յիշեցնել մեր հին բաժանորդներուն որ հաճին անմիջապէս նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը. այդ կերպով մեծապէս օգնած պիտի ըլլան մեր թերթի առաջուան կանոնաւորութեան։

Ներկայ տարուան առաջին քանի մը թիւերէն նմոյշներ կը ղրկենք կարգ մը հասցէներու, յուսալով որ պիտի բարեհաճին առաջին առիթով բաժանորդագրուիլ։

ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER,** American Bible House, Constantinople.

ՏՈՒՐ ԿԶ   Կ. ՊՈԼԻՍ. ՅՈՒՆՈՒԱՐ 11, 1913   ԹԻՒ 2

ԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՂՈՎՆԵՐ ԴՈՒՆՓԱԿ ԵՒ ԴՈՒՆԲԱՑ

ՎԵՐ. Ա. Պ. ՇՄԱՒՈՆԵԱՆ

Հաշտութեան բանակցութիւնները

Աւետաբերի ներկայ թիւը ընթերցողներուն ձեռքն առաջ գուցէ հեռագիրը լուր տուած ըլլայ թէ կնքուած են հաշտութեան բանակցութիւնները Օսմանեան և Պալքանեան պետութիւններուն միջև, և խօսքը կը մնայ դարձեալ [illegible]։ Անգլիոյ [illegible] վերջերը դժուար խնդիր մը հաստատելու կը նկատուի։ Այսուհանդերձ եթէ բանակցութիւնները խզուին ալ, պէտք չէ կարծել թէ պատերազմը վերսկսելի է։ Պետութիւնները թերևս այս անգամ կարող ըլլան միջամտել և հարկադրել կամ միւս կողմին այնպիսի պայմաններ [illegible] այս միջամտութեան անհրաժեշտութեան։

Մենք կը փափաքինք սրտանց որ հաշտութիւն ըլլայ վերջնական բանակցութեանց շնորհիւ կամ իրմէն։ Այս պատերազմը երկրին համար աղէտ մը միայն եղաւ և ինչ պատճառ կայ կարծելու թէ թշնամութեանց վերսկսումը աւելի նպաստաւոր պակաս աղէտաբեր պիտի ըլլայ երկրին համար։ Զօթալճայի առաջացումը դիմադրող մըն է և կը փակէ մայրաքաղաքը, չի կրնար աւելի աւելի [illegible] վրայ։ Եւրոպական Պետութիւնները, որոնց անհամաձայնութենէն կրնային օգտուիլ [illegible] Թուրքիոյ, գոնէ ըլլալ կը թուին համաձայնութեան դէմին մը ամէնէն կնճռոտ խնդիրներու լուծման համար։ Եւ յետոյ ընդհանուր երկպառակութիւն մը կրնայ աւելի վտանգաւոր քան օգտակար ըլլալ Օսմանեան կայսրութեան համար, իմաստութիւն պիտի ըլլայ օր առաջ համաձայնութեան գալ և վերջացնել այս չարաչուք պատերազմը։

Դեսպաններու ժողովը

Եւ երբ Օսմանեան և Պալքանեան Պետութեանց այս բանակցութիւնները յաջող ելքի մը յանգին, ուրիշ ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնանայ Դեսպաններու ժողովին վրայ որ տեղի կ'ունենայ Լոնտոնի մէջ և որուն թերևս յաջորդէ վեհաժողով մը։ Ալպանիոյ հարցը որուն մասնակցած է խառնուած է դիւանագէտներու ամբողջ սերունդ մը՝ կու գայ վերջանալ և կը [illegible] կառավարութեան մը, և Յոյները և Պետական [illegible] կը բոլորին [illegible]։ Եւ ուրիշ [illegible] և [illegible]։

Սահմանները պիտի գծուին, պետութիւնները պիտի սահմանուին, ցեղերու [illegible] կամ եղծանին։ Եւ Յոյները պիտի գտնեն [illegible] մէջ։

Եթէ այսօրինակ ժողովներու մէջ արդարութիւնը ըլլար ուղեցոյց և քաղաքական սկզբունքներ միշտ աչքի առջև պահուէին, այնչափ մեծ անձկութեան պիտի չպատճառէին ազգերուն և մանաւանդ [illegible]։ Դժբախտաբար սակայն ցարդ նմանօրինակ համաժողովներու մէջ անձնական շահեր և նախանձոտ մրցակցութիւններ միայն պարտկուած են Ազատութիւն, Իրաւունք և Քաղաքակրթութիւն բառերուն ներքև։ Այս ժողովները գաղտնի են, և հոն մտածողներուն խիղճերը կը մնան հոն ուր կը *պահուին անոնց գլխարկները, վերարկուները և հովանոցները։ Եւ ժողովուրդներու ճակատագիրը առա՛նց ձեռքը ըլլալ կը կարծուի։*

Աղօթող մարդկութիւնը

Բայց մինչ հոն Լոնտոնի մէջ դեսպաններ իրենց գաղտնի ժողո՛վները կ'ընեն, դուրսը ուրիշ ժողովներ տեղի կ'ունենան որ գաղտնի չեն։ Տարուան այս առաջին եօթնեակին Քալիֆորնիոյ ծայրագոյն սահմաններէն մինչև Չինաստանի և Ճափոնի կղզիները ամէն ցեղէ, ազգէ և լեզուէ անհամար բազմութիւն մը առաւօտ և իրիկուն, գիշեր և ցորեկ ժողո՛վներ կ'ընէ։ Այս մարդիկը կը մօտենան այն խնդիրներուն որոնցմով կը զբաղին դեսպանաժողովներ՝ սակայն տարբեր ոգիով։ Անոնք կը հաւատան թէ Ճշմարտութիւնը և Արդարութիւնը յաղթական պիտի ըլլան վերջապէս։ Թէ եսասիրութիւն, նախանձ և կեղծիք կրնան յաղթող թուիլ երբեմն, բայց անոնց յաղթանակը ժամանակաւոր է և անհեռեւոյթ, թէ անոնք իրենց յաղթութեան մէջ իսկ արհամարհելի են և դատապարտելի։

Կը հաւատան թէ Զօրութիւն մը կայ ազգերու և դաշնակցութիւններու զօրութենէն վեր որուն ձեռացը մէջն են մարդոց գործերը։ Անոր խորհուրդներն են որ կ'իրագործուին, Անոր Ծրագիրն է որ կը կատարուի։

Եւ այդ Զօրութիւնը անոնց կողմը չէ որոնք ամէնէն ահարկու հրետանիներուն կը հրամայեն, այլ անոնց որոնք ամենէն աւելի խոնարհութեամբ կը ջանան իմանալ Աստուծոյ կամքը և կատարել զայն։

Աղօթող մարդկութիւն մը կայ որ չի յօժարիր իր ճակատագիրը յանձնել դիւանագէտներու գաղտնի ժողովին։

Նոր հրահանգներ

Գաւառական թերթերէ կ'իմանանք թէ Կարինի, ինչպէս նաև Հայաստանի ուրիշ նահանգներու կուսակալները վերջերս ստացած են շրջաբերական հրահանգ մը Ներքին գործոց նախարարութենէն։ Այդ հրահանգով կը պատուիրուի յիշեալ կուսակալներուն որ չձերբակալուած աւազակները ձերբակալուին, տուգանքի ենթարկուին և արդիւնքը ծանուցուի տեղական և Եւրոպական թերթերու միջոցաւ, նոր ուշադրութի ըլլայ անդորրութեան պահպանման, որ Հայերու և Քիւրտերու միջև բարւոք յարաբերութիւն հաստատուի, որ հողային հարցը կարգադրուի կատարեալ արդարութեամբ։

Այս հրահանգը իրօք որ շնորհաւորելի է։ Անոր ոչ մէկ կէտին առարկութիւն կրնայ ըլլալ, այս պատուէրները այնքան տարրական, այնքան բնական են որ մարդ կը զարմանայ թէ ինչպէս 1912 տարուան վախճանէն առաջ շրջաբերութեան հանուած չէ այս գրութիւնը։ Կը փորձուինք հարցնել թէ այս հրահանգը չընդունած՝ ի՞նչ հրահանգի համեմատ կը կառավարէին Կարինի և միւս նահանգներու կուսակալները, ի՞նչ էր իրենց քաղաքականութիւնը չձերբակալուած աւազակներու մասին. ո՞վ կը հոգէր անդորրութեան պահպանման երբ տակաւին կառավարութեան պաշտօնէից յանձնուած չէր այդ գործը, հողային հարցը ի՞նչ եղանակաւ լուծել կը փորձուէր երբ տակաւին հրահանգ եկած չէր Ներքին գործոց նախարարէն որ «կատարեալ արդարութեամբ» լուծուի այն։

Բայց լաւ է անագան քան երբէք. կը բաւէ որ հրահանգները դրկուած են, ժամանակի մասին շատ բծախնդիր չըլլանք։ Հիմա կը սպասենք տեսնել տեղական և Եւրոպական թերթերու մէջ ծանուցուած թէ չձերբակալուած աւազակներ ձերբակալուած են և —տուգանքի ենթարկուած։

Վիէննէն Վան

Հիւսէյին Ճահիտ պէյ Վիէննայէն յղուած— մը կ'ուղղէ Թասվիրի Էֆքեար լրագրին, ուր Թուրք մամուլի մէկ մասին Հայոց հանդէպ բռնած ուղղութիւնը իբր սխալ կը քննադատէ։ Կը յանձնարարէ որ Թուրքեր լայն ոգւով նային Հայկական հարցին վրայ և ջանան ինքզինքնին Հայոց տեղ դնել և այնպէս վճիռ արձակել։ Եթէ Հայեր բարեկարգութիւն կ'ուզեն և չեն բաւականանար միայն Բ. Դրան խոստումներով, այլ Եւրոպական երաշխաւորութեան կը փափաքին, իրաւունք ունին քանի որ ցարդ ոչ հին և ոչ նոր ռէժիմներու ներքև Բ. Դուռը իրական բարեկարգութիւն ի գործ դրաւ երկրին մէջ։

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք Հիւսէյին Ճահիտ պէյի այս տեսութիւնը, պետական մարդու վայելուչ ոգւով և իմաստութեամբ ար-

տայացուած։ Եթէ կարելի ըլլար գտնել մէկը, իրապէս արժանի պետական մարդ կոչուելու, որ Վիէննայի մէջ ի գիր առնուած այս սկզբունքը Վանայ մէջ ի գործ դնելու յաջողէր, Ազգը և Պետութիւնը պիտի շնորհաւորէինք սրտագին։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Մարդկային ազգի իւրաքանչիւր անհատ անդամի յաւիտենական կեանքը Աստուծոյ հետ նոյն անդամին հաշտ ըլլալէն կախում ունի։

Աստուած իր կողմէ վերցուցած է հաշտութեան գործին բոլոր դժուարութիւնները։ “Աստուած Քրիստոսով աշխարհս իրեն հետ հաշտեցուց։„ Աստուած հաշտուած է։ Կը մնայ միայն որ մարդս իր կողմէ եղած դժուարութիւնները վերցնէ։ Ուրիշ խօսքով, պէտք է որ հաւանի կամ որոշէ հաշտութեան Աստուածային պայմանները ընդունիլ։

Մարդկային հաշտութեան բանակցութիւններու մէջ սովորաբար իւրաքանչիւր կողմ նախ աւելի մեծ պահանջումներ կ'ընէ քան զոր միւս կողմը կը յօժարի ընդունիլ։ Ապա բանակցութիւններու ընթացքին մէջ փոխադարձ զիջումներ կ'ըլլան մինչև որ վերջապէս երկու կողմերու ալ ընդունելի պայմաններ կ'որոշուին և հաշտութիւնն ի գլուխ կը հանուի։ Սակայն այս մեթոտը անզօր է մարդուն և Աստուծոյ միջև։

Աստուած կը պահանջէ մարդէն իր ամբողջ կեանքը տալ բացարձակ և անպայման կերպով։ Միտք, կամք, սիրտ և ամէն կարողութիւններ, ամէն ինչ, Աստուծոյ պիտի նուիրուին։ Մարդս ծանր կը գտնէ այս պայմանները։ Կ'ուզէ իրեն պահել բերդաքաղաք մը, ուր Աստուած չկրնայ գալ։ Կ'ուզէ ճանչնալ Աստուծոյ գերիշխանութիւնը իր կեանքին մէկ մասին վրայ, բայց կառավարութեան ղեկը իր ձեռաց մէջ պահելով։ Կ'ուզէ նաւահանգիստ մը պահել, որով կարող ըլլայ ազատ հաղորդակցութիւն ունենալ աշխարհի հետ։ Սակայն Աստուած համբերող ըլլալով հանդերձ երբեք չհաճիր ամենափոքր փոփոխութիւն ընել իր պայմաններուն մէջ։ Անոնք ամբողջովին ընդունուելու են։

Երբ մարդ իր ապարդիւն ճիգերէն ետև վերջապէս անձնատուր կ'ըլլայ ամբողջովին և Աստուծոյ կու տայ ինքզինք, կը մտնէ այնպիսի աշխարհ մը զոր չէր ճանչնար առաջ։ “Հիները անցան, և ահա ամէն բան նոր եղաւ։„ “Եթէ մէկը Քրիստոսի մէջ է, անիկա նոր ստեղծուած մըն է։„ Կը տեսնէ թէ բոլոր այն բաները որոնց փարած էր և զորս կը դժկամակէր թողուլ՝ կործանման կը տանէին զինք։ Կը հասկնայ թէ ոչ ոք կրնայ ճշմարիտ կեանքը ճանչնալ մինչև որ հաղորդ չըլլայ Քրիստոսով եղած Աստուածային կեանքին։ Կ'ըմբռնէ թէ ամէն բան Աստուծոյ յանձնելով միայն՝ կրնայ ստանալու արժանի բան մը ստանալ։ Այսպէս կ'սկսի վայելել Աստուծոյ հետ հաշտուած կեանքի մը ուրախութիւններն ու օրհնութիւնները։

Այս փորձառութիւնները իրական և կենսական են։ Եղա՞ծ են անոնք ձեր ալ փորձառութիւնը։ Ուրեմն Քրիստոսի կողմանէ դեսպանութիւն կ'ընենք, իբրև թէ Աստուած կը բարեխօսէր մեզմով. կ'աղաչենք ձեզի Քրիստոսի կողմանէ, հաշտուեցէք Աստուծոյ հետ։

ՍՈՒՏ ՄԱՐԳԱՐԷՆԵՐ, ՃՇՄԱՐԻՏ ՄԱՐԳԱՐԷՆԵՐ

Մարգարէ բառը հասարակաց գաղափարով կը նշանակէ մէկը որ ապագան կը գուշակէ։ Արդ ճշմարիտ է թէ մարգարէները մերթ ընդ մերթ կը գուշակէին ապագայ դէպքեր, բայց խորհիլ թէ այդ էր անոնց միակ պաշտօնը, մասը և այն իսկ գործին բաղդատաբար փոքր մէկ մասը ամբողջին տեղ դնել է։ Մարգարէն էր մէկը որ Աստուծոյ համար կամ Աստուծոյ կողմէ կը խօսէր իր ժամանակի մարդոց։ Պատգամ մը ունէր ուղղակի Աստուծմէ առնուած, զոր պիտի հաղորդէր ժողովրդին, երբեմն անհատի մը, երբեմն դասակարգի մը, զոր օրինակ քահանաներուն, և դարձեալ թերևս բովանդակ ազգին։ Մարգարէները ամէն բանէ աւելի քարոզիչներ էին արդարութեան, և նոյն իսկ երբ իրենց կարողութիւն կը տրուէր ապագան գուշակելու, անմիջական նպատակն էր ապրիլ՝ ոչ թէ պալատ ներանցներուն, այլ այն մարդոց ընթացքին որոնց կը հաղորդուէր պատգամը, և այն ժամանակին երբ կը խօսուէր այն։ Մեր օրերուն մէջ Մովսէսի նման մեծ առաջնորդներ Իսրայէլի վաղեմի մարգարէներուն ամենամեծ նմանութիւնն են։ Նոցա մեծ նպատակն էր իրենց ժամանակակիցներուն խիղճերը արթնցնել և անոնց կեանքը բարեկարգել՝ Աստուծոյ մեծ մէկ ճշմարտութիւնը պարզելով անոնց առջև։

Արդ իրողութիւնը միշտ այնպէս եղած է ինչպէս կը տեսնենք մենք այս դարուն մէջ։ Մարգարէական պաշտօնի համար հարկ եղած նկարագիրը և հոգևոր առողջութիւնն ու զօրութիւնը չունեցող մարդիկ կը ներկայանան իբրև ուսուցանողներ ու բարեկարգիչներ, և իրենց կենցաղով, սուտին դաւանութիւններով և ճշմարտութեան վրայ [illegible] խեղաթիւրուած ու մոլար ուսուցութիւններով որոնք կը բերեն այն անուան, զոր կը կրեն իրենք։ Ընդհանրապէս կրնանք ըսել թէ Սր. Գիրքը երկու տեսակ սուտ մարգարէներ կը յիշէ։ Առաջին կարգը կը բաղկանայ այնպիսիներէ որոնք յայտնապէս հակառակ են Եհովայի կրօնին։ Բահաղի կամ ուրիշ սուտ աստուծոյ մը մարգարէներ են անոնք։ Երկրորդ և աւելի վտանգաւոր կարգը կը բաղկանայ այնպիսիներէ որ կ'ըսեն թէ Եհովայի մարգարէներ են իրենք և անոր անունով կը խօսին, բայց նըկայէն այդ պաշտօնին կոչուած չէին Աստուծմէ, այլ իրենք ստանձնած էին զայն զանազան շարժառիթներով։ Եհովայի անուն անոնք կը գործածէին ոյժ տալու համար՝ այնպիսի, թիւր և նոյն իսկ ամբարիշտ գաղափարներու։ Սուտ մարգարէներ էին, ոչ թէ սուտ աստուծոյ մը կողմէ խօսելով, այլ ճշմարիտ Աստուծոյ վրայ սուտ խօսելով։

Վեր. Է. Գ. Տէյվիսոն, որ դարուս ամենամեծ հեղինակութիւնն է Եբրայական մարգարէութեան խնդիրներու մէջ, սա եզրակացութեան եկած է թէ «կարելի չէ ճշգրիտ սահմանագիծ մը քաշել ճշմարիտ ու սուտ մարգարէութեան միջև։ Երբ մարգարէն ոգևորող հոգին կը հետապնդէր առաւելապէս ազգային նպատակներ, սուտ էր մարգարէն։ Երբ հետապնդուած նպատակները կրօնական ու բարոյական էին, մարգարէն ճշմարիտ էր։»

Շատ ծանրակշիռ խօսքեր են ասոնք և արժանի Հայ ազգին բարօրութեան ամէն անկեղծ փափաքողի խորին ուշադրութեան։

Մենք ալ մեր մէջ այս երկու տեսակ մարգարէներէն ալ ունինք։ Ոմանք կը ներկայանան իբրև առաջնորդներ և բնաւ չեն փորձեր Աստուծոյ անունով խօսիլ։ Ասոնք կամ նաև համարձակութեամբ կը մերժեն ամէն կրօն և բարոյագիտական կանոններ, և կը ջանան խորամանկութեամբ ազգը հեռացնել ոչ միայն եկեղեցիէն, ինչ որ այնչափ ծանր բան մը չէ, այլև Քրիստոսէ և Քրիստոնէութենէ, և վերջապէս տանիլ զայն հեթանոսութեան չնչաւորութեան և անյուսութեան։ Բահաղի այս մարգարէներէն, որոնց «ուժով մոլորութիւն մը» եկաւ «որ ստութեան հաւատան», հաճոյ պէտք կայ ուղիղ խորհող մարդիկը զգուշացնելու։ Անոնց յիմարութիւնը այնչափ ակներև է որ մոլորիլ ուզողները եթէ պիտի հեռանան անոնց։

Սակայն ուրիշ մարգարէներու միւս դասակարգէն որոնք լեր թէ Աստուծոյ անունով կը խօսին՝ ազգը պէտք է զգուշանալ։ Տեսէք ինչ կ'ըսէ Տր. Տէյվիսոն. «Երբ մարգարէն ոգևորող հոգին կը հետապնդէր առաւելապէս ազգային նպատակներ, սուտ էր մարգարէն։» Այսինքն երբ կ'արծարծէր մարգարէն իր ազգին բարգաւաճումը, անոր զինուորական, քաղաքական և ընկերական զարգացումը, կը փնտռէր աւելի քան արդարութեան մէջ անոր յառաջդիմութիւնը և Աստուծոյ առջև անոր հաւատարմութիւնն ու արդարասիրութիւնը երկրին մէջ ու երկրէն դուրս, սուտ մարգարէ էր։ Ճշմարտութեան համաձայն չէր խօսեր։ Եթէ ազգը այս սուտ մարգարէներուն ձայնին միտ դնէ, կը մոլորի և կործանման կը դիմէ։

Ազգին ապագան ծրագրել ու ձևակերպել ուզողներու մարգարէութիւնը, որ կ'երևի մամլոյ մէջ կամ կ'արտայայտուի կենդանի ձայնով, դատելու համար սա ըլլալու է մեր չափանիշը. Բարոյականութեան և կրօնի յաւիտենական սկզբունքներուն վրայ հիմնուա՞ծ է այն։ Ազգ. կարևորութիւնը Աստուծոյ թագաւորութեան և անոր արդարութեան սիրա՞ծ է։ Մեծ նպատակը ազգը աշխարհի տեսակէտով աւելի բարգաւաճ ընե՞լ է միայն, թէ նաև բարելաւել բարոյապէս ու կրօնապէս։ Վարդապետութիւնը կրնայ ճշմարիտ և ուշադրութեան արժանի համարուիլ այնքան միայն որքան կարելի է հաստատական պատասխան տալ այս հարցումներուն։

Այսօր մեր թերթերուն միջոցաւ պերճախօսութեամբ ու յարատեւութեամբ ջատագովուած բարեկարգական ծրագիրներուն մէջ զարմանալի է մարգարէական ճշմարիտ ոգիի մը բացակայութիւնը։ Կը հաւատանք թէ ճշմարիտ մարգարէներ կան այս երկրին մէջ, բայց ընդհանրապէս ձայն չեն հաներ սպառնալի այս պահուն։ Անկասկած, ներկայ է ժամանակ մը երբ Աւետ. եկեղեցիներու վարիչները խօսելու են որոշ ձայնով։ Մայր եկեղեցիին մէջ ալ բազմութիւններ կան անշուշտ որոնք խորապէս կ'զգան ու կը շահագրգռուին այս խնդրով և ուրախութեամբ պիտի հետեւէին Տէրոջը ճշմարիտ մարգարէի մը, կղերական թէ աշխարհական, որ իր ձայնը կը բարձրացնէ, ներկայ պայքարի պահուն մէջ, Աստուծոյ և արդարութեան համար։

Վասն զի ճիշդ այդ է ճշմարիտ մարգարէին մէկ նշանը։ Անոր խօսքերը ընդունելի են մարդոց խիղճերուն, համոզիչ են, իրենց Աստուածային ծագումը կ'ապացուցանեն իրենց Աստուածային ազդեցութեամբ։ Բոլոր անոնք որ ճշմարտութենէն են՝ կը լսեն ու դիւրաւ կը ճանչնան ճշմարտութեան ձայնը և կ'երթան ուր որ առաջնորդէ զիրենք։

Կարելի չէ չափազանց զգուշանալ մեր ազգային կեանքը կառավարող սկզբունքներուն քննութեան մէջ։ «Արդարութիւնը ազգը կը բարձրացնէ, բայց մեղքը ժողովուրդներուն նախատինք է։» Սուտ մարգարէի մը հետեւիլ՝ վերջնական աղէտ կը նշանակէ։ Միակ ապահով ուղին է այն զոր ցոյց կու տան անոնք որ իրենց պատգամը Աստուծմէ ընդունած են և հաւատարմօրէն կը հաղորդեն։

Մեծագոյն կորուստը, որու մարդ կրնայ ենթարկուիլ, բարեկամներու, հարստութեան կամ առողջութեան կորուստը չէ, այլ Աստուծոյ վրայ կենդանի հաւատքի պակասը։

ՏՈՄԸՆ

* * *

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՀՈՂՄԱՅՈՅԶ ԾՈՎՈՒՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՎԵՐ. Կ. Պ. ԱՏ[illegible]ՆԱԼԵԱՆ

> «Ահա երկնից չորս հովերը մեծ ծովուն վրայ կը յարձակէին։ Ու ծովէն չորս մեծ գազաններ ելան։
>
> Դան. Է. 2։

Դանիէլի երազը, որ 2400 տարի առաջուան աշխարհին վիճակը կը պատկերացնէ, նմանապէս այժմու աշխարհիս հեռանկարն է։

Հով ու ծով.

Երեւակայեցէք երկու հակառակ հովեր իրարու վրայ յարձակող. անկէ մրրիկ յառաջ կու գայ։ Այս մրրիկները երբեմն տուներ և քաղաքներ կը քանդեն։ Եթէ երկնից չորս հովերը յարձակին իրարու դէմ՝ անոնց առաջ բերած մրրիկը ի՜նչ ահարկու կ'ըլլայ։ Թէ որ այս չորս հովերն յարձակին մեծ ծովու վրայ, ահ, ի՜նչպիսի սոսկալի ալեկոծութիւն, խառնակութիւն և տակնուվրայութիւն ու աւերներ կը գործեն։ Թէ որ ասիկա աչքով տեսնել կ'ուզես, մինչեւ Ովկիանոս ճամբորդելու պէտք չկայ. թէյի գաւաթ մը առ, ջուրով լեցուն և չորս մարդ չորս կողմէն անոր վրայ փչեն, այն ատեն Դանիէլի սոսկալի տեսիլքին մանրանկարը կ'ունենաս։

Գիրքը կ'ըսէ (տես 17 համարը) թէ այս մեծ ծովը «երկիրն» է, բոլոր ազգերն ու ժողովուրդները։ Ուրեմն այս չորս յարձակող հովեր երկրիս վրայ, մարդկային մեծ ծովուն մէջ, ի՜նչպիսի խառնակութիւններ առաջ կը բերեն, դժուար չէ երեւակայել։ Ի՞նչ է արդէն սա աշխարհը, ի՞նչ կ'ակնկալես անկէ—մեծ ծով, ալեկոծեա՛լ ծով, անհանդարտութիւն, նաւաբեկութիւն ու մահ...։ Տես ազգաց վիճակը. երկիրներու, ժողովուրդներու, ընտանիքներու ու նոյն իսկ անհատի մը մէջ անհանդարտութիւն կայ. փոթորիկ դուրսը, փոթորիկ տանը մէջ, փոթորիկ ովկիանոսի մէջ ու փոթորիկ ափ մը ջուրի մէջ։

Չորս հովեր. —Ո՛հ, սա չորս հովերը ի՞նչ են արդեօք որ կը յարձակին մարդկութեան մեծ ծովուն վրայ։ Երեւակայենք։ Առաջինը՝ Հպարտութեան հովը, որ երկնից հրեշտակաց մէջ գոյութիւն առաւ և փչելով վար թափեց զանոնք իր սատանայ։ Եդեմի դրախտին մէջ մեր նախածնողքը անկէ դուրս քշեց, ու դեռ ի՛նչ աւերներ անոնց սերունդին մէջ։ Երկրորդը՝ Ատելութեան ու Նախանձի հովը։ Դրախտի դրան առջեւ Կայէնը Աբէլի դէմ հանեց որ իր եղբայրը սպաննէ։ Ա՜հ, սա Կայէնի արիւնոտ ձեռքը ո՛րչափ նորանոր պատերազմական գործիներ հնարեց ցարդ մարդասպանութեան նպատակաւ։ Նախա՜նձ ու ատելութիւն ազգային, կրօնական, քաղաքական, ընտանեկան․․․։ Անձնասիրութեան կամ եսապաշտութեան հովը։ Այս առաքելոց մէջ ալ խրաբանեցաւ առաջ բերաւ․ ո՞վ մեծ պիտի ըլլայ, ո՞վ պիտի իշխէ, ո՞վ ծառայութիւն պիտի ընդունի։ Ես մեծնամ, հարստանամ, ուրիշը հոգս չէ։ Անաստուածութեան հովը։ Եթէ անգամ մը մարդ իր Աստուածը, Արարիչը, Առաջնորդը ձգէ ու մոռնայ, ինք իր աստուածը, տէրը ըլլայ, յայնժամ դիւրին է ենթադրել թէ ինչե՛ր, ինչե՛ր առաջ կու գան։

Ա՛լ ձգենք ուրիշ հովեր․ այս չորսը կը բաւեն, մինչեւ իսկ մէկը, մեծ ծովը տակնուվրայ ընելու, ամէն կողմ ա՛հ ու մահ սփռելու, լաց ու կոծ պատճառելու։

Այսպիսի հովերով յուզուող մեծ ծովու ծնունդը գազաններ էին։ Գազաններ, ուրի՞շ ինչ կրնայ արտադրել․ հով ցանողը մրրիկ կը հնձէ։ Գազաննե՛ր, մեծ գազաններ ու պզտիկ գազաններ, տեսանելի ու անտեսանելի գազաններ։ Դանիէլ երկու մեծ գազաններէն այնչափ վախցաւ որ անոնց արբանեակներուն, պզտիկներուն ուշադրութիւն չըրաւ, քանզի անոնք ահեղ, սոսկալի եւ խիստ զօրաւոր էին, մեծ երկաթէ ակռաներով․․․։ Անոնք ետեւէ ետեւ ելան, իրարու վրայ յարձակեցան։ Բաբելոն, Մարաց, Պարսից, եւ Մեծն Աղեքսանդրի թագաւորութիւնները իրարմէ ահռելի գազաններ էին ու իրար կլլեցին։ Ետքը Հռոմ որ Վանդալներէ կործանուեցաւ, եւ ետքը ուրիշներ։

Գազան կ՚անուանուին, ինչու որ գազանի օրէնքով ապրեցան։ Գազանը կ՚ապրի իր ստամոքսին համար, կը յօշոտէ, կը դիշատէ, կը կործանէ ինչ որ ըլլայ, ոչխար մը, ձի մը, կամ թագաւոր մ՚անխնայ կը յարձակի ու կը յափշտակէ։ Այլոց կործանումով ինքը կ՚ապրի, կ՚ըսէ թէ ուրիշներ իրեն համար են։ Դանիէլի նկարագրած գազանները այսպէս ապրեցան։ Այո, ներկայ պատերազմին ալ փոթորկի մը պէս կը վրդովէ մեր երկիրը եւ ասոր ուրիշ պատճառ մը չկայ, բայց միայն չար մը գազանային կիրքերու յագեցում փնտռելը։

Ո՞ւր է Դանիէլի Հինաւուրցը, արդար Դատաւորը։ Ո՞ւր է ճերմակ հագուստով կրակի աթոռը նստող ու առջեւէն կրակի գետ վազող արդար Դատաւորը․ գազանը սպաննելով կրակի բոցին տալը ո՞ւր մնաց։ Ինչո՞ւ կը լռէ։ Այս է օրուան մեծ հարցը․ միտքերը զբաղեցնող մեծ խնդիրը։ Ինչո՞ւ ամենատես ու ամենակարող Եհովան կը լռէ։ Ինչո՞ւ չարութիւն եւ գազանութիւն դեռ կը յառաջանան։

Մտիկ ըրէք․ Ա․ Աստուած սէր է․ սէրը երկայնամիտ է․ կը համբերէ ու կը սպասէ որ չարերը ապաշխարեն։ Ոմանք մեծ, իսկ շատեր պզտիկ գազաններ են, միքրոպներու նման անտեսանելի։ Բայց ամէնն ալ գազան են։ Ոմանք աղուէսի խորամանկութեամբ, ոմանք առիւծի մռնչիւնով, ոմանք ձիու գող, ոմանք ձուլի։ Ամէն մարդ դատապարտութեան արժանի է, թէ որ վերէն ամենատես, արդար Դատաւորին աչքով նայուի։ Ո՞վ կրնայ արդարանալ Աստուծոյ առջեւ․ ով որ գազանական որեւէ գործ չունի՝ թող առաջին քարը անոր նետէ։ Ուստի այլոց չարութեան համար ինչո՞ւ անհամբեր կ՚ըլլաս, դուն ալ Աստուծոյ երկայնմտութեամբ կ՚ապրիս։

Բ․ Հինաւուրց Դատաւորը իր արդար դատաստանը յառաջ կը տանի, գազաններու միջոցաւ ալ։ Աստուած իր ժողովուրդը, Իսրայէլը, պատժեց Բաբելոնի ձեռքով․ իբր գաւազան գործածեց Բաբելոնը։ Բայց երբոր ան հպարտացաւ, Մարաց ու Պարսից թագաւորութիւնը հանեց Բաբելոնի հպարտ գլուխը խոնարհեցնելու ու ջախջախելու համար։ Կիւրոսի համար «իմ օծեալս», «իմ ծառաս» կ՚ըսէ Տէրը։ Անոր դէմ աւելի ահեղ ուրիշ մը հանեց, զայն կլլելու։ Հռոմի դէմ Վանդալները, վատթարացած Քրիստոնէութեան դէմ հանեց Մուհամմէտը իր սուրով։ Տրիպոլսի պատերազմին ատեն Օսմ․ կառավարութիւնը աղաղակ բարձրացուց անիրաւ յարձակման դէմ։ Շատ մը օրէնսգէտ փրոֆէսորներ բողոքեցին այս անարդարանալի պատերազմին դէմ։ Ոմանք, ընդունելով հանդերձ Իտալիոյ պատերազմ հռչակելու բաւարար պատճառ չունենալը, ըսել թէ Իտալիա Աստուծոյ արդար ձեռքն է Օսմ. Պետութիւնը պատժելու իր անիրաւութիւններուն, կաշառակերութիւններուն, թափած անմեղ արիւններուն, ջարդերուն, թալաններուն համար: Բայց Իտալիոյ ըրածը իրեն պիտի մնա՞յ. ոչ երբեք: Ինչպէս հին Հռոմի ալ չի մնաց: Աստուծոյ աղօրիքը ուշ կ'աղայ, բայց լաւ կ'աղայ: Արդար դատաստանը կ'ուշանայ, բայց վերջապէս կու գայ. վերջին դատաստան մըն ալ կայ:

Գ. Մեղքը ըստ ինքեան կործանարար է: Ամէն օր Աստուծոյ մեծ մեքենան, Բնութիւնը, կը գործէ մեղաց արդար պատիժը տալով: Բնութեան օրէնքը՝ Աստուծոյ օրէնքն է, Անոր ձեռքն է: Տէրը Բնութեան միջոցաւ կը պատժէ: Մեղաց վարձքը մահ է: Անխուսափելի օրէնք մըն է այս: Վերը յիշեցինք Բաբելոնը. զայն կործանողը միայն Մարաց ու Պարսից թագաւորութիւնները չէին, այլ ա՛լ աւելի իրենց մեղքը, չարութիւնը, հեշտասիրութիւնը, գինեմոլութիւնը...: Նոյնպէս Հռոմ՝ Կոթերու և Վանտալներուն յարձակումէն առաջ ներքնապէս վատասեռած ու փտած էր: Ատեն մը Եւրոպան դողացնող Օսմ. Պետութեան այժմու թշնամիները ոչ Իտալիա և ոչ ալ պզտիկ Պալքանեաններն են, այլ իր ներքին պառակտումները, անյառաջդիմական ոգին, բռնակալութիւնը, անիրաւութիւնները...: Ո՞վ են սա երէկուան պզտիկ ազգութիւնները որ իրենց 2 կամ 3 անգամը եղող Թուրքիոյ յաղթեն: Պատճառը մեր ներքին ակարութիւնը և փտութիւնն է: Կա՞յ մեղք մը, չարութիւն մը, բարոյական ու հոգեւոր օրէնքներէ խոտորում մը որ իր հետը պատիժ ու կործանում չբերէ: Աստուծոյ ծառայութիւն չընող և անոր օրէնքներէն խոտորող ազգեր, ժողովուրդներ և անհատներ անպատճառ պիտի պատժուին: Աստուած կը ներէ ապաշխարողին, բայց Բնութեան դէմ եղած մեղքը քիչ անգամ իր պատիժէն կրնայ ազատիլ: Անխախտելի օրէնք մըն է այս:

Դ. Յարմարագոյնը կ'ապրի: Բարիին ու չարին պատերազմին մէջ բարին պիտի յաղթէ: «Ատեանը պիտի բազմի (Հինաւուրցը) ու անոր (գազանին) իշխանութիւնը պիտի վերցնեն, զանիկա մինչև վերջը բնաջինջ պիտի ընեն ու կորսնցնեն: Եւ թագաւորութիւնը և իշխանութիւնը ու բոլոր երկնից տակը եղող թագաւորութեանց մեծութիւնը Բարձրելոյն սուրբերուն ժողովուրդին պիտի տրուի. անոր թագաւորութիւնը յաւիտենական թագաւորութիւն է, ու բոլոր իշխանները անոր պիտի ծառայեն ու պիտի հնազանդին» (Է. 26, 27): «Մարդոյ որդւոյն նման մէկը» եկած է երկինքէն, «որ ամէն ժողովուրդները, ազգերը, ու լեզուները անոր ծառայութիւն ընեն, անոր իշխանութիւնը, յաւիտենական իշխանութիւնը չանցնիր, ու թագաւորութիւնը չաւրուիր:» Մարդ երբ մեծ ծովուն ամեհի մրրիկը և հորիզոնին վրայ կուտակուած սեւ սեւ ամպերը տեսնէ՝ կը յուսահատի: Բայց ալէկոծութիւնը ծովուն մի քանի հարիւր մեթր խորութենէն անդին չանցնիր, հոն լռութիւն ու խաղաղութիւն կը տիրէ. նոյնպէս սեւ ամպերու ետեւը պայծառ արեւ կայ: Մակերեւոյթին հոսանքներու տակը հակահոսանք ալ կայ: Այսօր մէկ կամ մէկ քանի մարդոց քմահաճոյքէն կախեալ չեն պատերազմներ. ժողովուրդին կամքը գերակշիռ է: Քաղաքակիրթները առաջուան չափ բարբարոսութիւններ չեն կրնար ընել այժմ. մինչև անգամ կ'ամչնան պատերազմին համար: Երկնից խաղաղութեան թագաւորութիւնը վերջապէս պիտի տիրէ:

Ե. Այս մեծ ծովուն փոթորիկը բոլորովին պիտի չհանդարտի. գազաններ ու գազանական գործեր քիչ ու շատ պիտի մնան մինչև աշխարհիս վերջը, մինչև նոր երկինքն ու նոր երկիրը երեւնայ: Մինչև որ առջի երկինքը ու առջի երկիրը անցնին: Յայտնութեան մէջ (Գլ. ԻԱ. 1) կ'ըսէ, «Ալ ծով չկար:» Ուրեմն ծովուն ալեկոծութիւնը և տրտմութիւնն ալ կ'անհետանայ: Եսայի Գլ. ԼԵ. 9) կ'ըսէ, «Հոն առիւծ պիտի չըլլայ, ու անոր վրայ պատառող գազան պիտի չելլէ... անոնք ցնծութիւն և ուրախութիւն պիտի առնեն, և տրտմութիւնը և հեծութիւնը անոնցմէ պիտի հեռանան:»

Հոս, մեր ճամբորդութեան միջոցին, քիչ մը ալէկոծութիւն ու նեղութիւն կայ ու պիտի մնայ որ սուրբերը աւելի յղկուին ու չարերը ապաշխարեն: Բայց աստի թէ որ ալէկոծութիւն ու մրրիկները բոլորովին վերնային, գուցէ մարդիկ այս աշխարհէ լաւագոյնին, նոր երկինքին և երկրին, նոր Երուսաղէմին պիտի չփախուչքին։

«Հոն աշխարհիս հոգերը զիս չեն կրնար նեղել,
Սատանային հրապոյրքը ալ չեն կրնար խաբել։
Հոս քիչ մ'ալ աշխատանք կայ, քիչ մըն ալ
փորձութիւնք, [մ'ալ արցունք։
Քիչ մըն ալ ցաւ ու վիշտ կայ, ու, վա՛ քիչ
Փրկչիս բազուկներուն մէջ պիտի հանգչի
հոգիս,
Անոր սիրոյն դրօշակը պիտ' ըլլայ հովանիս։»

Առաքաղար

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԹԱՐՍԻՍ ԳՏՆՈՒԱ՞Ծ Է

ՍԷՎԻԼԻ ՄԷՋ ԵՂԱԾ ԳԻՒՏԵՐԸ

Է. Ճ. ԶԱՐՄԸՐ

Երկու հազարէ աւելի տարիներէ ի վեր հին Թարսիս քաղաքին տեղը Հին Կտակարանի աշխարհագրութեան ամէնէն միտք չարչրկող ու մութ գաղտնիքներէն մէկը եղած է։ Ամիս մը առաջ Մր. Պէքնալտ Հիւզ ըսելեց թէ այս խնդիրը լուծած է, և թէ նոր իրողութիւնները իրենց պէտք ունեցած լուսաբանութիւնով հասկնալու համար օգտակար պիտի ըլլայ Հրէական սրբազան գրականութեան մէջ պատահած գտնուած ծանօթութիւնները դասաւորել և բաղդատել դասական աշխարհագրագէտներու տեսութեանց հետ։

Նախ նկատելի է թէ Եբրայական թա՛րշիշ բառին իբրև թանկագին քարի մը անուն գործածութիւնը Անգղ. Սր. Գիրքի մէջ եօթը տեղ եղած է և անոր համազօր գործածուած է բիւրեղաքար կամ կապոյտ զմրուխտ (beryle) բառը։ Թէ այդ թարգմանութիւնը տարակուսելի է՝ յայտնի է ոչ միայն Եօթանասնից Թարգմանութեան Յոյն թարգմանիչներուն այս բառին համար գործածած բառերու պէսպիսութենէն, այլ նաև Անգղիացի սրբագրիչներու թարգմանութիւններէն։ Անոնք լուսանցքի մէջ անցուցին քանի մը տարբեր անուններ և տեղ մըն ալ սա անխնամ ձևը—թարշիշ քարը։ Այն ենթադրութիւնը թէ այն երեք տեղերը ուր Եզեկիէլ բիւրեղաքարի գոյնին կ'ակնարկէ միտքին մէջ Թարսիսի թանկագին քարը ունենալով՝ արժէք մը չունի և կարելի է զայն ջնջել։

Ծննդոց Գիրքին պատմութեան և Մնացորդաց առաջին Գիրքին մէջ Թարսիս կը նկարագրուի իբրև Յաւանայ որդի։ Եթէ Յաւանը Յոնիական Յոյներու հետ նոյնացնենք, ինչ որ բանաւորապէս կարելի է ընել, այս անունին մէջ Միջերկրական Ծովի ափերը գտնուած տեղի մը թելադրութեան պէս բան մը կայ, զոր կարելի է այս առիթով օգտագործել։ Գրեթէ երկվեցեակ մը տեղեր ակնարկութիւններ եղած են «Թարսիսի նաւեր»ու, և Քրիստոսէ առաջ երրորդ դարու Յոյն Թարգմանիչներն իսկ գիտցան թէ այդ բառերը ովկիանոսի վրայ նաւարկող խոշոր նաւերէ տարբեր բաներ չէին նշանակեր։ Ահա ասոր համար է որ անոնք այս բառերէն ոմանք որոշապէս հասկցան իբրև ծովի «նաւեր։» Շփոթութիւնը հին ժամանակներէ ի վեր է։ Գ Թագաւորաց Գիրքը յստակ կը նկարագրէ «Թարսիսի նաւերը» զորոնք Յովսափատ շինեց Ոփիրի ծովագնացութեան համար, աւելի վերջերը Մնացորդաց գիրքերուն հեղինակը կը յայտնէ թէ այս նաւերը Կարմիր Ծովին վրայ շինուեցան, «Թարսիս երթալու համար։» Բարեկարգութեան դարուն գիտնականներուն այն յայտարարութիւնը թէ Հնդկական Ովկիանոսին մէջ ուրիշ Թարսիս մըն ալ ըլլալու է՝ Սր. Գիրքի հաւատարիմ մնալու քիչ մը ծիծաղաշարժ փորձ մըն է։

Այս ուսումնասիրութեան սահմանը այս կէտով կարելի է նեղցնել մինչև այն եօթը էջերուն որոնց մէջ Թարսիսի նաւահանգիստին ակնարկութիւն կ'ըլլայ որոշ կերպով մը։ Մէկ բացառութեամբ այս ակնարկութիւնները կը գտնուին մարգարէից գիրքերուն մէջ։ Սաղմոսի տաղ՝սին մէջ (Սաղ. ՀԲ.) «Թարսիսի ու կղզիներուն թագաւորները» նոյն թատերգական հակադրութեամբ յիշուած են «Շաբայի և Սաբայի թագաւորներուն» հետ, ինչպէս նաև անգամ մըն ալ Եզեկիէլի կողմէն. բանաստեղծական տեսակէտով որոշ է նաև նշանակութիւնը «աշխարհիս ծայրերը» խօսքին։ Երբ Յովնան Յոպպէի մէջ «նաւ մը գտաւ որ Թարսիս կ'երթար,» ան ալ մարդկային ծովագնացութեան մինչև սահմանը հասնելու փափաքը ունէր։ Նոյն նպատակը կ'երևայ Եսայիի մէջ երբ ան զայն խրատ մը կու տայ Տիւրոսի—, «Թարսիս անցէք,» կամ երբ կը յայտարարէ թէ Տէրը ազգերը Թարսիս պիտի ղրկէ, հեռաւոր կղզիները: Եզեկիէլի գիրքէն կը սորվինք թէ Թարշիշցիներ «արծաթի, երկաթի, անագի և կապարի առևտուր կ'ընէին:» Երեմիա կը պատմէ մեզի թէ «Թարսիսէ ծեծուած արծաթ» կը բերուի:

Ուրեմն ո՞ւր էր Թարսիս: Եօթանասնից Թարգմանիչները կարծեցին թէ Կարթագինէ է. Յովսեպոս խորհեցաւ թէ Պօղոսի Տարսոնն էր. մեր օրերուն Ջէյնի Թոսքանիոյ ի նպաստ կը խօսի: Սթրապօ Քրիստոսի ծնունդէն առաջ գրելով կը յայտնէ թէ իր օրերը գաղափար մը կար որ այս քաղաքը հիմա մեզի Կուադալքուիվիր անունով ծանօթ գետին գետաբերանն էր, թէև հոն այնչափ հնութիւն ցուցնող աւերակներ չկային: Աւելի վերջերը Եւսեբիոս չվարանեցաւ ըսելու թէ այդ նաւահանգիստը Սպանիոյ մէջ էր: Հին Կտակարանի այս փաստերուն վրայ մեր ըրած այս հարևանցի ուսումնասիրութիւնը այս տեսութեան անհամապատասխան չէ, և այս կերպով հարցնելու դիրքին մէջ ենք թէ Թարսիս գտնուա՞ծ է:

Տեսնենք Սթրապօն: Կուադալքուիվիրի հովիտը Սպանիոյ ամէնէն ցած ու ընդարձակ մէկ հովիտն է: Քորտովայի մէջ իսկ, որ ծովէն 100 մղոն հեռու է, ամենաբարձր տեղը ծովէն 600 ոտք բարձրութիւն ունի: Այս հեռաւորութեան մէջտեղն է Սէվիլ քաղաքը, որ Սթրապօի օրերը շինուած էր Յուլիոս Կեսարի կողմէ: Աշխարհագրագէտը մեզի կը պատմէ թէ երբ ջուրերը բարձրանան, գետաբերանը ընդարձակ ծովակ մը կը ձևացնէ, որուն մէջ կը տեսնուին կղզիներ, որոնց վրայ կ'ապաստանին արջառներ: Ահա այսպիսի կղզւակի մը վրայ հաստատուած էր Սէվիլ քաղաքը, և փետրուարի հեղեղներուն ատեն, որոնք ձմեռուան ձիւնհալին կը յաջորդեն, նաւեր կրնային մինչև Սէվիլի պատերուն քով գալ: Հռովմէական օրերուն ծովակը հիմա լեցուած է, ինչպէս Նեղոսի գետաբերանինը. բայց սա եզրակացութիւնը թէ Սէվիլ դասական ժամանակները նաւահանգիստ մըն էր, թէև քիչ մը զարմանալի, բայց անվիճելի է: Վերջերս Սպանիացի գիտնական մը գտած է թէ Սէվիլ կառուցուած Թարսիս քաղաքն էր, բայց խնդիրը լուծելու համար պեղումներ եղած չէին:

Աշնան; քաղաքէն դուրս; գահավէժ տեղ մը պեղումներ կը կատարուէին, և Մր. Հէյօ, եռանդոտ գեղացի մը, վերակացու կարգուեցաւ այս գործին որ հնախօսական կարևորութիւն ունէր: Պեղումին արդիւնքը մեծապէս կարևոր և հետաքրքրական եղաւ: Այդ վայրը թաղուած քաղաք մըն էր: Գետնին երեսէն 11 ոտք վար Հռովմէական խճանկար մը գտնուեցաւ, Կեսարի օրէն մնացած արձանագրութիւնով մը, և այդ կերպով յայտնի եղաւ թէ այդ Հռովմէական տիրապետութեան ժամանակուան քաղաքն է: Իսկ չորս ոտք աւելի վար ուրիշ խճանկարով յատակ մըն ալ գտնուեցաւ որ Յունական շրջանը կը ցուցնէր. և այս կերպով քաղաքական պատմութիւնը ոտք առ ոտք դէպ ետ քրքրուեցաւ, մինչև որ 25 ոտք խորութեան մէջ գտնուեցան Պղնձէ Դարուն փորագրեալ խեցեղէններ, եղջիւրներ. այս կերպով յայտնի եղաւ թէ այդ բլուրը մարդկութեան նախկին շրջանէն ի վեր ծովին յարձակումին դէմ մարդկային բնակութեան վայր մը եղած է:

Այժմ Սէվիլի մէջ իր հնութեան մնացորդ կան 48 ոտք բարձր կրանիթեայ սիւներ, որոնց վարի կէսերը թաղուած են դարերու աւերակոյտերուն տակ: Նոր խուզարկութիւններ կը հաստատեն հին աւանդութիւնը թէ անոնք Հերակլի մեհեանին կը վերաբերէին: Այդ սիւները իրենց տակի խճանկարներով այժմ այցելուն կրնան նորէն հանդիսատես ընել Սր. Գրական քաղաքի մը հնօրեայ շինուածքին: Կասկածել իսկ աւելորդ է թէ անոնք շինուած են Թարսիսի փարթամ վաճառականներուն ձեռամբ այն օրերը, երբ Րիօ Թինթօի հանքերու հարստութիւնները քաղաքակիրթ աշխարհին ամէնէն հեռաւոր այս ծայրերէն կը կրուէին Անդրմիջերկրականեան աշխարհներ, աւելցնելու համար Տիւրոսի փառքին հարստութիւնը:

Համակերպութիւնը, հնազանդութիւնը որքան օրհնութիւն է նոյնչափ և իմաստութիւն: Երբեք չենք կրնար գիտնալ թէ Աստուած ինչ ունի մեզի համար, մինչև որ վերջին գանձը Իր ձեռքը չդնենք: ՎԵՐ. Ճ. ԷՆՏՐԻ ՔԻՄԻՆԿ

Հոգին կրթութիւնը, դաստիարակութիւնը նոյնքան արագ է և մշակումի ընդունակ որչափ մտքին և մարմինին կրթութիւնը:

ՉԱՐԼԶ ՔԻԻԹՀԸՐԸԹ ՀՕԼ

ԶԱՐԹՕՆՔԻ ՄԵՂԵԴԻՆ

Ա. Կ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Հո՛ն՝ ուր չքնաղ Եդեմի մարգերուն գիրկն արեգչեր՝
Կենաց ծառին շուքին տակ [illegible] գետը կը ննջէր,
Հո՛ն՝ ուր զեփիւռը զրգռէր — գարնան սիրուն այս դստրիկ —
Հըպանցումովն իր փափուկ՝ ծաղկանց թերթերը գողտրիկ,
Հո՛ն խրառու հըծծէին ալեակն ու սիւք սիրազեղ,
Ուր շողն ու ցող հալէին համ՛բոյրներու մէջ անմեռ.
Ուր առաջին զոյգն անվիշտ վարէր կենցաղ երջանիկ—
Նախանձելի՛ արդարեւ—Դրախտի տիպա՛ր ընտանիք.
Կենսապարգեւ, կազդուրիչ, քաղցր, անխռով իրենց նինջ,
Հոգեպարա՛ր, հաճելի՛, գեղեցի՛կ էր ա՛մէն ինչ...:
Հի՛մա հովը սառուցիկ վազքով մը խօ՛լ, մահաբո՛յր,
Կը հառաչէ՛ ոստերուն մէջէն անշուք, անհրապոյր...
Անէացա՛ծ ու ցընդած երջանկութեան մը, աւա՛ղ,
Ողբերգը սոսկ կը լսուի տըխո՛ւր, ընդհա՛տ ու նուա՛ղ...:
    Հեռո՛ւն, հեռո՛ւն կարծես բուռն փոթորիկէ սաստկավար՝
Մանիշ'կաբոյր թըրի մը զառիթափէն սահի՛ վար՝
Երջանկութեան դիցուհին չքնաղազեղ, հըսկուն՝
Ճըղարշով մը պարուրուած նո՛ւրբ, թափանցի՛կ, վարդագո՛յն...
Տըխուր հըծծի'ւնը յուզիչ մեղեդիի մ' մեղմանուշ՝
Եթերին մէջ կը մարի՛ անդա՛րձ, անհե՛տ ու անո՛ւշ...:
«Իր վարդաբոյր, ոսկեհիւս երազին մէջ Դրախտն աղուոր
Տեսնէ պիտի հեշտալի՛...» աւա՛ղ փառացն անցաւոր...:
Ու հառաչող քամիէն թեթեւ ոստոնը հեռո՛ւն
Մեղեդիին կը կրկնէ յանկերգը նոյն մարմրուն...—
—«Իր վարդաբոյր, ոսկեհիւս երազին մէջ Դրախտն աղուոր
Տեսնէ պիտի հեշտալի՛...»— աւա՛ղ, փառացն անցաւոր —...:
Ու կը բացուի դուռը լայն Դրախտի դալար ուռածին,
Երկու ստուերներ յուսահատ, գլխիկոր, լո՛ւռ, առանձի՛ն,
Դո՛ւրս կը սահին... վտարանդի՛... կը դանդաղե՛ն, կը դողա՛ն...
Մինչ կը շկանե՛ն գեղարդներն ու սուրերը կը շողա՛ն...
Սերովբէից անհամար...: Երանութեան սուրբ խընդի
Յո՛յսը վերջին՝ հառաչող քամիին հետ կը ցընդի՛...
Ու նախամօր գեղեցիկ աչքերուն մէջ արտասուաց
Կը դիզանան ջերմ շիթեր...: Բաբէ՛, հապա՛ռ կորսուած...:
Ու ձեռք ձեռքի, գլուխ գլխի տուած, քայլերով դողդողուն,
Եղեռնագործ էակնե՛րը կը սկըսին իրենց չուն...:

Մայրամուտքի շողերուն հետ կը թաղուի՜ յաւիտեան
Իրենց յոյսն ալ, ու պատէ մութ ամպը խոր տխրութեան...:
Թշուառութեան անտառին մէջէն կ'անցնի՜ միայնակ.
Անա՜ստղ երկինք, կը զգանա՜յ աղօտ նշողըն իսկ չունակ:
Կո՜ւր... ո՛չ այլ ինչ կը լսուի միայն մահու սօսափիւն,
Որ կը տիրէ մի՛ խայն անյուսութեան անձկութիւն.
Կը յառաջե՜ն դեղեւկոտ՝ անոնները մեղսակից,
Բայց կ'երկարի՜, կ'երկարի՜ իրենց ճամբան օձագիծ
Ու հետզհետէ կ'անձկանա՜յ իրրեւ բաւիղ ոլորուն,
Օդն աւելի՜ հեղձուցիչ թանձր մէգով մշորուն.
Երկուքին ալ կաշիէ հանդերձները ճղճղուած
Սուր փուշերէ, եւ իրենց մարմինները խոցոտուա՜ծ...:
Իրենց ծնած ու սիրած բնավայրէն շա՜տ հեռուն,
Իրար գրկած հեկեկան, արհաւիրքով սարսռուն...:

*
* *

Ալիքներով սուրբ յոյսի՝ ի՞նչ յեղակարծ ցոլացում
Զղնաշխարհիկ խը՛մբերգի մը երկնային, անսպասու՞...
—Հրեշտակներու ձայնե՞րն՝ որ հոյաթեւ սաւառնին
Տարածութեան մէջ անհո՜ւն՝ Բեթղեհեմի ջինջ երկնի —
“Փա՜ռք ի բարձունս Աստուծոյ, խաղաղութիւն երկրի վրայ,
Եւ հաճութի՜ւն մարդոց մէջ„— քնարն ոսկեթել կը բրբռա՜...:
Հէք հովիւնե՛րը դաշտին՝ ըզմայլու՛մով հիացի՜կ
Կ'ունկընդրեն խը՛մբերգին հոգեգրա՜ւ, գեղեցի՜կ,
Ու կը դիմեն հեւ ի հեւ դէպի մսուրըն անշուք,
Անընչան, բայց պայծեղի՜, ուր ծներ էր, անշըշուկ,
Արեւելքի արքաներ ձօնեն Յիսուս Մանուկին
Կընդրուկ, ոսկի եւ զը՛մուռս — բուրեղ, ազնիւ, թանկագին:

*
* *

Եւ Անցեալի մշուշին մէջէն կարծես մե՛ղմ, յուշիկ
Մեղեդիին կը լսուի յանկերգը նոյն անուշիկ —
—“Իր վարդաբոյր, ոսկեհիւս երազին մէջ Դրախտն աղօտ
Տեսնէ պիտի հեշտալի՜„— հրաշալի՜, փառաւո՜ր...:
Ու նախահօր գեղեցիկ աչքերուն մէջ արտասուաց
Ծորա՜ն խընդի կայլակներ — երազն ոսկի սըրբակուա՜ծ...
—“Փա՜ռք ի բարձունս Աստուծոյ, խաղաղութի՜ւն երկրի վրայ,
Եւ հաճութի՜ւն մարդոց մէջ„— քնարն ոսկեթել թող բրբռա՜յ—
Ինկած Մարդուն փրկութի՜ւն, շընո՜րհ, ներո՜ւմ, սէ՜ր անհուն,
—“Դաւթի քաղքին մէջ այսօր ծնա՜ւ Փրկիչն ամէնուն„...:

ՏՂԱՅՈՑ ԷՋԸ

ՈՍԿԵԳԵՏԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

ԿԱՄ

ՍԵՒ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

(Սթիրիական աւանդավէպ մը)

Հեղինակ՝ ՃՈՆ ՐԸՍՔԻՆ Մ. Ա.

Թարգմանիչ՝ ԳՐԻՉ-ՔՆԱՐ

Բ.

Կրտսերագոյն եղբայրնին, Բարեբախտը, կատարեալ հակադրութիւն մը կը կազմէր իր աւելի մեծ երկու եղբայրներուն, թէ՛ տեսքով թէ՛ ալ նկարագիրով, այնպիսի հակադրութիւն մը զոր հազիւ կարելի էր երեւակայել կամ բաղձալ։ Ան հազիւ տասներկու տարեկան կար, գեղադէմ, ծաւի աչքերով, և ամէն արարածի հանդէպ քաղցրաբարոյ։ Բնականաբար ան շատ չէր յարմարեր իր եղբայրներուն, կամ աւելի շիտակ կ'ըլլար ըսել՝ անոնք չէին յարմարեր անոր։ Անոր ընդհանրապէս շամփուր դարձնելու պաշտօնը կը տրուէր երբ խորովելիք բան մը ըլլար, ինչ որ շատ ալ չէր պատահեր, որովհետեւ այս եղբայրներուն արդարութիւն ըրած ըլլալու համար կրնանք ըսել թէ անոնք հազիւ թէ նուազ խնայող էին իրենց անձերուն քան ինչ որ էին ուրիշներու։ Ուրիշ ատեններ ան կօշիկները, տախտակամածները կը մաքրէր, երբեմն ալ պնակները կը մաքրէր՝ անոնց մէջ պատահմամբ մնացած բաները ուտելով, ու այդ իբրեւ քաջալերութիւն մը իրեն, իսկ երբեմն ալ գոհացուցիչ ըլլալու չափ աղուոր ափոյ մը, այդ ալ իբրեւ մարզանք։

Երկար ատեն մը գործերը այսպէս շարունակեցին։ Վերջապէս շատ խոնաւ ամառ մը եղաւ և շուրջի երկրին մէջ ամէն բան դէշ գնաց։ Խոտերը հազիւ հնձուած էին դեռ, երբ խոտի դէզերը ամբողջութեամբ դէպի ծով քշուեցան՝ ողողումի մը պատճառով. որթատունկերը ջարդուփշուր եղան՝ տեղացած կարկուտներէ, և հունձքը բոլորովին փճացաւ ածխահարութեան պատճառով։ Միայն Գանձի Ձորին մէջ էր որ ամէն բան սովորականին պէս աղէկ էր ու ապահով։ Այդ ձորին մէջ արեւ եղած էր այն ատեն երբ ուրիշ տեղ եղած չէր և պէտք ալ կար անոր, ինչպէս նաեւ անձրեւ եղած էր ճիշդ պէտք եղած ժամանակին՝ երբ ուրիշ տեղ չէր եղած։ Ամէն ոք այս ագարակը կու գար ցորեն գնելու և կը մեկնէին անէծք տեղալով այս Սեւ Եղբայրներուն հասցէին։ Անոնք ուզած գիներնին կը պահանջէին և կ'առնէին ալ, միայն աղքատներէ բան մը չէին կրնար առնել, որովհետեւ անոնք եկած էին մուրալու, և անոնցմէ շատեր անոնց դուռին առջեւ անօթութենէ կը մեռնէին, և անոնք ամենաթեթեւ ուշադրութիւն մը իսկ չէին ընծայեր անոնց։

Ձմեռը մօտենալու վրայ էր և օդը շատ ցուրտ էր՝ երբ օր մը երկու երիցագոյն եղբայրները դուրս ելած էին, և ելլելու ատեն չէին մոռցած իրենց սովորական ազդարարութիւնը ընել Բարեբախտին, զոր թողած էին իրենց խորոված պատրաստելու համար. անոր պատուիրած էին որ ոչ ոք ներս ընդունի և մէկու մըն ալ բան մը չտայ։ Բարեբախտը կրակին քով նստաւ, որովհետեւ դուրսը սաստիկ կ'անձրեւէր, խոհանոցին պատերն ալ արդէն խոնաւ էին և այդ տեղը բնաւ հանգստաւէտ չէր։ Ան խորովածը նորէն ու նորէն դարձուց, մինչեւ որ աղէկ մը կարմրեցաւ։ «Մե՜ղք որ,» խորհեցաւ Բարեբախտը, «իմ եղբայրներս ոչ ոք կը հրաւիրեն իրենց սեղանակից ըլլալու։ Վստահ եմ թէ մինչ մենք այս համեղ խորովածը ունինք և դուրսը ուրիշներ չոր հացի կտոր մըն իսկ չունին, անոնց սիրտին հաճելի պիտի ըլլար մէկը իրենց սեղանակից ընել։»

Ճիշդ այս խօսքերը խորհած ատեն տունին դուռը երկու անգամ զարնուեցաւ, ու այնպէս ծանր ու խուլ ձայնով մը որ կարծես զարնողը չարաչար յոգնած ըլլար—փչումի մը ձայնին կը նմանէր քան թէ բախումի։

«Հովը ըլլալու է,» ըսաւ Բարեբախտ, «ուրիշ ոչ ոք պիտի համարձակէր մեր տունին դուռը երկու անգամ զարնել։»

Ոչ. հովը չէր, բախումի ձայնը կրկնուեցաւ աւելի զօրաւոր, և մասնաւորապէս զարմանալի բանը սա էր որ դուռը զարնողը շատ աճապարանքի մէջ կ'երեւար և բոլորովին ալ անփոյթ՝ անոր արդիւնքէն։ Բարեբախտը պատուհանին քով գնաց, բացաւ զայն, և գլուխը դուրս հանեց տեսնելու համար թէ ո՛վ էր այդ դուռը զարնողը։

Ան ամենատարօրինակ տեսքով կարճահասակ պարոն մըն էր, զոր երբեք տեսած էր իր կեանքին մէջ։ Շատ խոշոր քիթ մը ունէր, և թեթեւապէս պղնձագոյն էր. երեսները շատ կլոր էին ու կարմիր. կարելի էր ենթադրել թէ ան վերջին քառասունըութ ժամուան մէջ մեծ կրակ մը փչոցած էր. անոր աչքերը ուրախապէս կը փայլէին երկար ու մետաքսանման արտեւանունքներուն մէջէն, պեխերը բերնին երկու կողմերը ոլորած կը տնկուէին խցահանի մը պէս, իսկ մազերը տարօրինակ, խառն աղ-պղպեղի գոյնով մը կ'իջնային ուսերն ի վար։ Ան չորսուկէս ոտք հասակ ունէր և կոնաձեւ գտակ մը դրած էր որ գրեթէ հասակին չափ երկար էր, և ծայրէն երեք ոտք երկարութեամբ սեւ փետուր մը կախուած էր։ Անոր բաճկոնակը կռնակին կողմէն բաւական երկարաձեւ էր, բայց գրեթէ բոլորովին կ'անշքանար ուռուցիկ ծալքերուն մէջ խոշոր, սեւ և փայլուն գոյնով կրկնոցին, որ հանդարտ օդին շատ երկար կրնար գալ իրեն, բայց այդ հին տունը գլորելու չափ սաստկութեամբ փչող հովը ծալ ծալ կը ծածանեցնէր քղանցքները այն կերպով, որ թերեւս հագնողին հասակին քառապատիկը երկայն էր։

Բարեբախտ իր այցելուին եզական տեսքէն այնչափ ապշած մնացած էր որ բառ մը չկրցաւ խօսիլ, մինչեւ որ ծեր պարոնը դուռին ուռնակին աւելի զօրաւոր բախումներ տալով ետեւը դարձաւ ու իր ծածանող կրկնոցին նայեցաւ։ Այսպէս ըրած ատեն տեսաւ Բարեբախտի խարտեաշ գլուխը զոր պատուհանը կը շրջանակէր, ինչպէս նաեւ խոշորաբաց աչքերը և կիսաբաց բերանը։

«Բարեւ,» ըսաւ կարճահասակ պարոնը, «դուռը զարնողին դուռ բանալու կերպը այդ չէ. սաստիկ թրջած եմ, զիս ներս ընդունեցէք։» (Շարունակելի)

ԺՈՂՈՎԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ՎԵՀ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿԸ

ԳԷՈՐԳ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ և անհասանելի կամօքն Աստուծոյ Եպիսկոպոսապետ եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Ծայրագոյն Պատրիարք Համազգային Նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի

Շնորհազարդ Կաթողիկոսի Տանն Կիլիկիոյ Տ. Սահակայ, Կաթողիկոսութեան Տանն Աղթամարայ, Պատրիարքութեան Ս. Երուսաղէմի, Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքի Հայոց Թուրքիոյ, Գերաշնորհ Արքեպիսկոպոսաց, Գերապատիւ Առաջնորդաց և Եպիսկոպոսաց, Հոգեշնորհ Փոխանորդաց, Բարձրապատիւ Վարդապետաց և վանահարց, և միաբանական ուխտից, Արժանապատիւ քահանայից, մաքրակենցաղ կուսանաց, շնորհունակ սարկաւագաց և դպրաց համօրէն մանկանց Եկեղեցւոյ, բարեջան երեսփոխանաց և անդամոց կրթական բարեգործական, լուսաւորական, արհեստագիտական, որբախնամ և այլ ամենայն Աստուածահաճոյ հաստատութեանց, ընկերութեանց և միութեանց, ժրաջան հոգաբարձուաց և ուսուցչաց, յոգնեռանդն վաստակաւորաց ի դրական աշխատութիւնս, ջանասէր մանկանց երկուց սեռից դպրոցաց, աշխատասէր վաճառականաց և արհեստաւորաց, քրտնաթոր երկրագործաց և շինականաց և առհասարակ ընդհանուր հաւատացելոց հայկազեան սեռի արանց և կանանց, ծերոց և տղայոց, մեծի և փոքու, ձեզ, որք ի տար՝ աշխարհս սփռեալք սահեալք նժդեհութեամբ, և որք ի մէջ այլալեզու և այլակրօն ազանց տարադրեալք, ողջոյն սիրոյ և խաղաղութեան հասցէ ի Միածնաէջ և փրկական Ս. Կաթուղիկէէս և ի Ս. Լուսաւորչին մերոյ Աջոյս։

Ոչ որպէս կամին մարդիկ այնպէս առնէ Տէր, այլ որպէս Ինքն կամի. և ո՞վ կարէ հասու լինել անքնին խորհրդոց նորա։

Մինչ պատանի էի և ուսանէի ի Պետական դպրանոցի, ձայն Տեառն կոչեաց զիս ի սպասաւորութիւն Տանն իւրոյ. քառասուն և չորք ամք են, յորմէ հետէ որպէս սպասաւոր Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ կատարէաք զպէսպէս պաշտամունս ըստ կոչման և ըստ աստիճանիս և արածէաք զհօտն հաւատացեալ ի Մեզ։ Երկիցս հաճոյ եղև Տեառն կարգել զՄեզ աւանդապահ կարգաց և դրութեանց Ս. Եկեղեցւոյս յետ մահուան հանգելոյ և երջանկայիշատակ Հայրապետացն Տ. Տ. Մկրտչի Ա. և Մատթէոսի Բ.։ Եւ մինչ կատարէաք զ'ի վերայ Մեր եղեալ զպարտս, ըստ չափու կարեաց Մերոց, կամ եղև Տեառն յերեքտասաներորդի Դեկտեմբերի անցելոյ ամի ի ձեռն Համազգական ժողովոյն կոչել զՄեզ յԱթոռ սրբոց առաքելոցն Թադէոսի և Բարդուղիմէոսի և սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի և յառաջներորդում աւուր Յուլիսի ամսոյ ներկայ ամի ընկալաք զօծումն Հայրապետական ի Միածնաէջ Կաթուղիկէ Մայր Տաճարի։ Խոնարհեալ առաջի կամաց Հօրն Երկնաւորի և պատկառ կացեալ համազգային ընտրութեան, գամք ի վճարել զ'ի վերայ Մեր եղեալ զսրբազան պարտս առ Եկեղեցին Հայաստանեայց և առ Ազգն Հայոց։

Սարսիմք և զարհուրիմք ի յուշ ածելն եթէ քանի՛ օն ծանր են պարտք, բազմադիմի հոգք Հայրապետի Ամենայն Հայոց։ Սակայն յիշելով զբանն աւետարանական, զպատուիրանն Փրկչին մերոյ, եթէ լուծն նորա քաղցր է և բեռն փոքրոգի, նաև ունելով առաջի աչաց զի ի պաշտաման Մերում չեմք միայնակ, այլ ունիմք լծակից Մեզ զՇնորհազարդ Եղբայրն Մեր զԿաթուղիկոսն Տանն Կիլիկիոյ, զամենապատիւ Պատրիարքունս Հայոց Երուսաղէմի և Կ. պոլսոյ, զԱռաջնորդս և զսրբագումար Միաբանութիւն Մայր Աթոռոյ, զՊաշտօնարանս կղերական, վարչական, կրթական և ամենատեսակ հաստատութեանց մերոց, քաջալերիմք և հաւատամք, եթէ օգնականութեամբ եղբարց և զաւակաց Մերոց կարեմք լցուցանել զպէտս կարեաց Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ և ըստ կարողութեան Մերում մնուցանել զժողովուրդն Հայոց ի վայրի դալարւոջ և առ ջուրս հանգստեան։

Եւ արդ զօտեպնդեալ այսու հաւատով և յուսով, նախ դիմեմք առ Շնորհազարդ եղբայրդ Մեր ի Քրիստոս սրբազան Կաթուղիկոսդ Տանն Կիլիկիոյ. Լծակից եղբայր Մեր, տեսանեմք զտառապանս և զվիշտս հօտին հաւատացելոց ի Ձեզ յերեսաց տգիտութեան, աղքատութեան և այլոց դառն հանգամանաց, որովք և Դուք տառապիք և հոգք անհնարինք ծանրանան ի վերայ Ձեր, վասնորոյ աղաչեմք զԱստուած լինել օգնական և զօրավիգ Ձեզ առ ի ամոքել զվիշտս և զտառապանս ժողովրդեան ի մխիթարութիւն Մեր, Ձեր և համօրէն ազգիս։

Սրբագումար Միաբանք Պատրիարքական աթոռոյ Վանուցն սրբոց Յակոբեանց. Տեղիդ, յորոյ վերայ կայք, սուրբ է և նուիրական, և աչք բազմաց հաւատացելոց ի ձեզ հային։ Լերուք օրինակ բարեաց և քրիստոնէական ջերմեռանդութեան ամենայն ուխտաւորաց, զի հանապազ յիշեսցեն պատկառանօք զսուրբ տեղիսդ և զմիաբանութիւնդ զօրացեալ ի հաւատս քրիստոնէականս։

Ամենապատիւ Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, սիրելի եղբայր մեր և արժանընտիր անդամք ազգային, կրօնական և քաղաքական ժողովոց կենտրօնական վարչութեան Հայոց Թուրքիոյ. Հոգ և տառապանք մերազնէից երկրիդ բազմաթիւ են և բազմապիսի, զորս դժուարանամք թուել մի առ մի. աղօթեմք առ Աստուած տալ ձեզ զօրութիւն և զգօնութիւն ըստ տեղւոյն և հանգամանաց թեթևացուցանել զդառնութիւն Հայ ժողովրդեան երկրիդ անդատապարտ մնալով առաջի Աստուծոյ, խղճի ձերոյ և ազգի։

Առաջնորդք եկեղեցւոյ, Արքեպիսկոպոսունք և Եպիսկոպոսունք. աղաչեմք նախ քան զամենայն ի միտ առնել զվեհութիւն պարտուց ստանձնելոյ, զոր ունիք։ Գլուխ ուխտի Եկեղեցւոյ վիճակիդ և տեսուչ ժողովրդեան, պարտ է ձեզ նախ առնել և ապա ուսուցանել. ցուցէք զճանապարհն արդարութեան ի ձեզ հաւատացեալ սրբազնագործ պաշտօնէից և ժողովրդեանդ, արթնութեամբ և եռանդեամբ եղերուք հետամուտ, զի եկեղեցիք, որպէս Տուն Աստուծոյ, լիցին ի վայելուչ բարեկարգութեան, տնտեսութիւն եկեղեցեաց ի բարեկարգ վիճակի, կրթական հաստատութիւնք որպէս որրան կրօնական, բարոյական դաստիարակութեան ի վերայ կոչման իւրեանց։

Ցուցէք ամենայն ստորագրեալ պաշտօնէից իւրաքանչիւրում զիւր պարտիս, քանզի որպէս տեսուչք թեմօրէից՝ զթերութեանց և զանկանոնութեանց ունիք համարս տալոյ Աստուծոյ, Մեզ և ժողովրդեան։ Որպէս ղեկավար գործոց թեմականաց, պատուիրեմք ամենայն աչալրջութեամբ զգոյշ լինել, զի գործք և գործառնութիւնք կատարեսցին արդարութեամբ և փութով։ Օժանդակ եղերուք թշուառացելոց, մխիթարիչ վշտացելոց և սատարող կարօտելոց, զի ըստ Աւետարանին, որպէս շահեցուցանողք տաղանդի ի ձեզ հաւատացելոյ, արժանի լինիցիք լսել. «Ծառայ բարի և հաւատարիմ, քանզի ի սակաւուդ հաւատարիմ ես, ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ։»

(Շարունակելի)

* * *

ՎԱՌԱՐԱՆԻՍ ՔՈՎ (*)

ՈՍԿԻ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(ՍՏՈՒԵՐ)

Ա.

Պատեհութի՛ւն, շատ հասարակ բառ մը, շատ ժողովրդականացած խօսք մը, և ոմանց համար ալ՝ շատ ձանձրալի, շատ տաղտկալի բառ մը արդարև։

Շատեր նախամեծար պիտի համարէին յարմարիլ, համակերպիլ ու տակաւ կեանքի բերումով փուլերուն և այլազան զխմայեղումներուն, օրուան պահանջումին, առօրեայ պարտականութեան սովորական ծանր ընթացքին ու կանոնաւոր յամր գնացքին մէջ, քան յարատև չարչրկուիլ պատեհութիւններու ընդելուզուած վերյիշումներով... — պատեհութիւննե՛ր, որոնք, բարե՛, կը խուսափին՝ առանց ամենադոյզն օգտակարութեան ու շահեկան կիրառութեան։ Շատեր իրենց ապրելակերպին մէջ, վաղ կամ անագան, հոգեկան այնպիսի ցուրտ անտարբերութիւններ, բութ անզգայութեան այնպիսի տխուր վայրկեաններ կ'ունենան որ ատակայլօրէն կ'առնեն այն ամէն ջանքերն ու միջոցներն որ կը ձգտին սթափեցնել զիրենք, արթնցնել սովորամոլութեան այդ մահաբեր քնափէն, փառասիրութեան այդ մահաքուն թմբիրէն։ Այսօրինակ մարդկութեան մէջ անհատներու խօսիլ պատեհութեան վրայ, ըսել անոնց թէ իւրաքանչիւր օր որ թարմ զեղուած մը, նոր առիթ մը կը բերէ իրեն հետ՝ մէկու մը երջանկութիւն պարգևող, հարստութիւն պատճառող, ոչ այլ ինչ է — բայց միայն զրգռել, վրդովել, զայրացնել ու վշտացնել՝ իրենց հոգիներու խաղաղ անձնասիրութիւնը։

Եւ սակայն, կեանքի մեծագոյն զսպանակը, հզօրագոյն ազդակն է պատեհութիւնը։ Պատեհութի՛ւնը, ամէնէն անգութ թշնամին, ամէնէն անխիղճ սո՛ւր քնար, թոյլ, մեղկ միակերպութեան, ձանձրալի նոյնութիւններու մեքենական կրկնումին...։ Պատեհութիւնը չէ՞ միթէ որ միշտ թարմ, միշտ մատաղ կը

(*) Ուրախ ենք ծանուցանել թէ ներկայ թիւէն սկսեալ մեր աշխատակիցը — Ստուեր — պիտի գրէ, Վառարանիս Քով խորագրին ներքև։

ԽՄԲ. ԱՒԵՏ.Ի

պահէ սիրտը, ու միտքը միշտ արթուն, միշտ զգաստ. ու անտարբեր ըլլա՛լ անոր հանդէպ՝ ուրիշ բան չի նշանակեր, այլ միայն պառկիլ անշարժ, աներեր կեանքի մեռած ու նեխած ջուրերուն մէջ, անյարի՛ր՝ յաւիտենապէս լճացած այդ ճահիճներուն մէջ՝ ուր երբեք չեն գար մեծագոյն հոսանքներն անոյշ, կենդանի, զուլալ ջուրերուն, ուր բնաւ չեն շնչեր զուարթարար քամիները ու կարկաչուն սիւքերը առնական կորովի, առաքինի ուժերու ու նկարագիրը բարձրացնող, ազնուացնող զօրութիւններու։

Եւ սակայն բուն խնդիրը, կենսական հարցը ան չէ՝ թէ արդեօք մարդ ո՛րչափ և ի՛նչպէս կ'օգտուի իրեն ներկայացած պատեհութիւններէն, այլ թէ ինք երբեք գիտակցութիւնն ունի՞ իր պատեհութիւններուն, թէ, իրօք, անոնք գրգիռ կ'ըլլա՞ն իր գեղեցիկ ձիրքերուն, մղում կու տա՞ն իր ազնիւ ձգտումներուն և ազդակ՝ իր բարձր կարողութիւններուն։

Ո՛րքան յաճախ, կեանքի սրարշաւ հոսանքին, հեւ ի հեւ վազքին մէջ, ոսկի վայրկեաններ կը սուրա՛ն, կ'անցնի՛ն, ու մենք ոչինչ կը տեսնենք, բայց միայն աւաղը, աւա՛ղը որ կը ծանրանայ յատակը, ու ինքնախաբ զուարթութեամբ ու սնափառ ինքնահաւանութեամբ կ'երգենք.

„Երա՛զ, այո՛, կեանքն է երա՛զ,
„Երազն ալ կեա՛նք, դիւթի՛չ պատրանք,
„Փրփուրն հաճոյքն է, մինչ՝ աւա՛ղ...
„Այլ յոյժ սիրեմ երազն ու կեանքը...։„

Երկնային զուարթուն էակներ, սիրոյ անմեղ հրեշտակներ կ'այցելեն մեզ յաճախ։ Ու մենք ա՛յն ատեն միայն կը հասկնանք, կը գնահատենք զանոնք, երբ թռա՛ծ են, երբ անհետացա՛ծ են... աւա՛ղ...։ „Գնա մեռիր, եկուր սիրեմ„ — ահա յաւիտենական յանկերգը՝ ընդհանուր մարդկութեան։ Անդրադարձութի՛ւն ներկային, պաշտում անցեալին...։

„Լաւագո՛ւն սրտերը՝ գերագոյն պայմանն է լաւագոյն կեանքի, օրինակելի, ընտիր, բարձր գործելակերպը՝ անհրաժեշտ յատկութիւնն է բարձր ապրելակերպի։ Բարի կ'ըլլանք մեր անձերուն այնքան որչափ բարիք կը գործենք ուրիշներուն։„

Սիրելի ընթերցող, երբեք խորհա՞ծ ես այս նուիրական — պատեհութիւն — բառին, անոր գեղեցիկ իմաստին ու բարձր նշանակութեան վրայ — պատեհութի՛ւն — „դրան առջեւ„ — „նաւահանգիստին բերանը„ — „չուկէտին վրայ„ — պատեհութի՛ւն...։

Պատեհութի՛ւն, պարզուած առագաստներով, խարիսխը քաշած, մեկնելու կազմ և պատրաստ նաւը, նաւը չէ՞ ան, թռչելու անծանօթ հորիզոններ, վայրկեա՛ն մըն ալ, և ահա անծիր ովկէանին վրայ պիտի անհետի՛ անդառնալի...։

Հա՛ն, ծաղկեալ դէմքի մը, ազօրեալ կերպարանքի մը նկարը խորհրդաւոր ու անծանօթ, որ քու հոգւոյդ դրան առջեւ կը կանգնի պահիկ մը, կը լսես անոր բախումները սուր, արագ, արաչ, կը լսես, բայց կը՛ լսես, պատասխան չես տար, և այդ ստուերը կը խուսափի՛ մութին մէջ, մերժելով կրկին ետ դառնալ, չուզելով նոյն իսկ յետադարձ ակնարկ մը ուղղել... — պատեհութի՛ւնն է ան, ոսկի պատեհութիւնը, ափսո՛ս, կորսուած անգի՛ն պատեհութիւնը։

Եւ ո՛րքան յաճախ այս պատկերները կը վերարտադրուին մարդկային փորձառութեան մէջ։ Ո՛րքան յաճախ պատեհութիւնը, ոսկի պատեհութիւնը եկած ու կանգնած է շատերու հոգւոյն դրան առջեւ, անոնց արդահատելի խեղճութիւնը՝ բաղձալի ճոխութեան վերածելու, մենութեան տխրութենէ, առանձնութեան յուսահատութենէ՝ իրական հրճուանքի բարեշրջելու, և սև մեղքի անգութ բռնակալութենէն ազատելով՝ Քրիստոսի ազատութեան անծիր ասպարէզներուն մէջ՝ ընտանութեան փայլուն չքնաղներուն մէջ՝ երկնային բարձր արտօնութիւններ վայելել տալու...։ Ո՛հ, այո, այս չնաշխարհիկ արտօնութիւնը եկած է մեր դրան առջեւ յանկարծուստ, և բախած է մեղմիւ, բախած է կրկին և կրկին, շարունակ, անընդհատ, ուժով, և սակայն, որովհետեւ այնքան դանդաղ, այնքան ծոյլ էինք ու այնքան անտարբեր որ բնաւ փոյթ չէինք ըներ դուռը բանալու, այս լուռ պատկերը, այս անխօս կերպարանքը, որուն ձեռքերը ծանրաբեռնուած էին թանկագին օրհնութիւններով ու բարիքներով, սահած, անցած է արագ, չա՛տ արագ՝ կորսուած պատեհութեան մը մռայլ գիշերին մէջ...։

Այս գեղեցիկ ու չքնաղ գաղափարը շատ աւելի յստակ կրնայ բացատրուիլ, շատ աւելի ճոխ կրնայ լուսաբանուիլ, եթէ ասոր՝ մարդկային չորս տարբեր տիպարներու հետ ունեցած յարաբերութիւնը, չորս տարբեր պատկերներու հետ ունեցած առնչութիւնը ցոյց տրուի: Այս չորս դիմերէն, այս չորս օրինակներէն մէկուն կամ միւսին մէջ, ամէն անհատ պիտի կարենայ գտնել իր պատկերը ճշգրտօրէն նկարուած:

Առաջին. — Այն անձը՝ որ կը ստանայ իր պատեհութիւնը. ան՝ որ կը հիւրընկալէ նախ եւ կ'ողջագուրէ զայն ամենայն սիրով, սակայն աններելի անփութութեամբ, սառնասիրտ անհոգութեամբ սովորական կ'ընէ, կը մեռցնէ զայն: Անտարբերութի՛ւն:

Երկրորդ. — Այն մարդը՝ որ կը կորսնցնէ իրեն ներկայացող առիթը, ան՝ որ կը լսէ անոր՝ իր դրան բախելը, սակայն վայրկեան մը ուշ կը բանայ դուռը, եւ պատեհութիւնը կը թռչի՜… Դանդաղութի՛ւն:

Երրորդ. — Այն մարդը՝ որ կը բանէ իր պատեհութիւնը, մինչ ան կ'անցնի, եւ կը շահագործէ զայն, կ'օգտուի անկէ: Արթնամտութի՛ւն:

Չորրորդ. — Այն անձը՝ որ կը ստեղծէ իր պատեհութիւնը, ան՝ որ լրջօրէն իր աչքին առջեւ կը բերէ իր բոլոր թերացումները, վրիպանքն ու անկումները, եւ զանոնք նոր եւ լաւագոյն յաջողութեան մը բարեյարմար [illegible] կը շինէ: Ստեղծո՛ղ գործունէութիւն:

(Ծարուանակերի)

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ (*)

Ենովք Արմէն, որ ծանօթ անուն մըն է Հայ գրական աշխարհին մէջ, եւ որ այժմ Հայերէն լեզուի ուսուցիչ է Ատափազարի Կեդրոնական Վարժարանին մէջ, մասնաւոր հրաւէրով բանախօսութիւն մը ըրաւ Պարտիզակի Բարձ. Վարժարանի աշակերտներուն, Դեկտ. 13 ի ուրբաթ իրիկունը, նիւթ ունենալով «Զօպանեան եւ իր գրուածները»:

Պարոն բանախօսը խղճամիտ եւ խնամուած ուսումնասիրութեամբ մը ներկայացուց Զօպանեանը եւ անոր գրուածները եւ վեր հանեց անոր մեծ արժանիքը ժամանակակից Հայ մատենագրութեան մէջ, իբր գրագէտ եւ գեղարուեստագէտ, հրապարակագիր եւ քաղաքական գործիչ: Ժամանակագրական կարգաւ ներկայացուց Զօպանեանի ուսանողութիւնը Պէշիկթաշի Մաքրուհեան Վարժարանին եւ ապա Ղալաթիոյ Կեդրոնական Վարժարանին մէջ, ուրկէ ընթացաւարտ եղած է: Այդ երկու վարժարաններու իր ուսանողական շրջանին մէջ երեւան բերած է գրականութեան հանդէպ իր խանդավառ պաշտումը եւ գրչին զօրեղ փորձերը:

Կեդրոնականի ընթացքը աւարտելէն ետքը կը հրաւիրուի նոյն Վարժարանին մէջ Գրականութեան Պատմութեան ճիւղը աւանդելու: Այդ միջոցին Հայրենիք թերթը Պոլսական Հայ Մամուլին մէջ սկսած էր տիրական դեր մը կատարել: Այդ թերթին մէջ գրողները մեծ մասամբ նորեր էին, որոնք կը փորձէին Հայ գրականութիւնը տանիլ նոր ճամբաներով, նիւթի, արտայայտութեան, լեզուի նորութեամբ եւ Հայ ժողովուրդին մտայնութեան պատշաճող Եւրոպական նոր միտքը եւ գաղափարները: Զօպանեան իբր նոր մը միացաւ Հայրենիքի խմբակին եւ անոր էջերը զարդարեց արձակ եւ ոտանաւոր քերթուածներով, գրական ուսումնասիրութիւններով եւ քննադատութիւններով եւ այս նորը քիչ ատենէն անուն մը եւ նախանձելի համբաւ մը շինեց իրեն համար, երեւան գալով իբր ոճի կախարդ վարպետ մը: Այդ ատենները երկու հատորներու մէջ կ'ամփոփէր իր քերթուածները որոնք երեւցան «Արշալոյսի Ձայներ», «Թրթռումներ» անուններուն տակ. քիչ ատենէն այս երկու հատորներուն վրայ կ'աւելնար «Թուղթի Փառքը» վիպակը: Զօպանեան փորձեց նաեւ թատերական սեռը, եւ հրատարակեց «Մութ Խաւեր»ը, զոր Ֆասուլեաճեանի խումբը բեմի վրայ հանեց եւ որ արժանացաւ հասարակութեան կողմէ իրական գնահատութեան մը:

Անկէ ետք հրատարակած է կարգ մը գրական ուսումնասիրութիւններ, մեծ յաջողութիւնով, Նարեկացիի, Ադամեանի, Պարոնեանի եւ Պ. Դուրեանի վրայ:

Արուեստին մէջ զարգանալու բուն փափաքը եւ Եւրոպայի վարպետները մօտէն վա-

---

(*) Այս գրութիւնը Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանէն ղրկուած է մեզ հրատարակութեան համար: **Խմբ. Աւետ.ի** յիշելու բաղձանքը զինքը կ'առաջնորդեն Փարիզ, ուր կը հրատարակէ „Ուղեւորի Նօթեր" կոչուած շարք մը յօդուածներ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի մեծ վարպետներու գլխանկարներ, որոնց ընթերցումը գեղարուեստի իրական վայելք մըն է։ Պապը Ալիի դէպքին հետեւանքով Հայ մամուլը եւ կեանքը անտանելի սեղմումներու եւ կաշկանդումներու կ'ենթարկուին եւ Հայկական ճգնաժամը կը սկսի։ Զօպանեան Փարիզի մէջ իբր գրագէտ եւ արուեստի մարդ այլեւս գոյութեան իրաւունքէ կը դադրի Հայ իրականութեան համար. սակայն իր գործունէութիւնը կը դառնայ տարբեր ուղղութեան մը, եւ կը ձեռնարկէ ծանօթացնել Հայերը Եւրոպայի, իր գունագեղ եւ յանկուցիչ ոճով պատմելով Հայուն անցեալը, եւ անոր ցաւերուն հանդէպ Եւրոպայի կարեկցութիւնը յուզել ջանալով։

Օրուան Ֆրանսացի գրողները եւ հանրային գործիչները, որոնց շատերը իր բարեկամները եղած էին, կը շարժէ ի նպաստ Հայկական Դատին. գրական երեկոյթներ կը կազմէ, ուր կ'երեւան եւ կը խօսին ամէնէն աւելի հոյակապ եւ պատկառելի դէմքեր։

Այս միջոցին իրարու ետեւէ հրապարակ կը հանէ Ֆրանսերէն լեզուով «Ազատի Զէյթուն»ին Թարգմանութիւնը, «Հայաստան»ը, «Հայկական Ջարդեր»ը եւ հանուած յօդուածներով կ'երեւայ ամէնէն նշանաւոր Փարիզեան թերթերու մէջ, Ռըվիւ Լառուսի մէջ՝ Հայկական գեղարուեստի եւ գրականութեան շուրջ, Մերքիւր տը Ֆրանսի մէջ՝ Նարեկացիի ուսումնասիրութիւն մը, ուսումնասիրութիւններ Հայ աշուղներու վրայ, թարգմանութիւն արձակ քերթուածներու, եւ Հայկական նիւթերու շուրջ կանոնաւորապէս կը գրէ Ռըվիւ Պլանշի, Ռըվիւ տէ Ռըվիւի, Լ'Էօրօփէէնի մէջ եւայլն։

Աւելի վերջերը Հայկական Հարցը իր սուր հանգամանքը կորսնցնելով Զօպանեան ինքզինքը կու տայ դարձեալ իր սրտին մօտիկ գրական սեռերու մշակումին եւ այս նպատակով կը սկսի հրատարակել Ֆրանսայի ոստանին մէջ Անահիտ պարբերականը, որուն նպատակն էր գտնել Հայ հին գրականութեան նշխարները եւ մշակել նորը։ Սակայն պէտք է աւելցնել որ դժբաղդաբար խառնուեցաւ կուսակցական պայքարի, ուրկէ վնասուեցաւ մեծապէս թէ՛ թերթը եւ թէ՛ իր գրական գործունէութիւնը։ Հակառակ ասոր, Անահիտ կրցաւ թանկագին ծառայութիւն մը մատուցանել Հայ գրականութեան՝ իր պարունակութեամբը։ Անոր մէջ երեւցան Նահապետ Քուչակ եւ իր բանաստեղծութիւնները, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի տաղերը, Նաղաշ Յովնաթանի քերթուածները։

Անահիտ տասներկու տարիներու ձեռնարկէ մը ետքը դադրեցաւ, հեղինակին համար անկարելի դառնալով անոր մեծ զոհողութիւններ պահանջող հրատարակութիւնը։

Զօպանեան վերջերս սկսաւ դարձեալ կարգ մը Ֆրանսերէն հրատարակութեանց, որոնց մէջ նշանաւորներն են հին եւ նոր Հայկական քերթուածներ, Հայ էջեր, Հայ նկարչութիւնը եւայլն։

Զօպանեան Սահմանադրութեան հռչակումէն ետքը, դարձաւ Պոլիս, ուր թերեւս կը յուսար, ազատութեան օրերուն, որուն համար այնքան աշխատած էր, գտնել յարգանքի եւ երախտագիտութեան ցոյց մը Հայ ժողովուրդէն, եւ վայելել արժանի հանգիստ մը։

Սակայն միամիտ ժողովուրդը տարուած ոչնչափառ պոռոտութիւնները ծափահարելու՝ անտես կ'ընէր ներելի անգիտակցութեամբ մը համեստ արժանիքները որ կը չկնէին երեւալ։ Զօպանեան այս պարագաներու մէջ անկարելի գտաւ իր Պոլիս բնակութիւնը եւ դարձաւ իր սիրած քաղաքը, Փարիզ, ուր հիմա կ'անցնէ չարաչար յոգնութիւններէ հիւծած եւ ուժասպառ հիւանդ կեանք մը, անկարող աշխատելու, մանաւանդ գրելու։ Թերեւս պիտի լսուի օր մը թէ միայնութեան մէջ, լքուած ամէնէն, անշնչացած է ան, ահուելի խեղճութիւններու մէջ եւ այն ատեն Հայը պիտի դատապարտէ ինքզինքը իր անգութ անտարբերութեան համար եւ արցունքներով ողբէ անոր դերեզմանը, երբ արդէն շատ ուշ է։

Միեւնոյն ատեն ծովու եւ ցամաքի վրայ կրնաս գտնուիլ։ Նմանապէս չես կրնար թէ անկեղծօրէն աղօթել եւ թէ աղօթած ատենդ փորձութեան տեղի տալ։ ՍԱՄՈՎԼ Ր. ՈՒԷԼՍ

Աղօթքի յատկացուած ժամերէն դուրս՝ Քրիստոսի կեանքին մէջ չկար վայրկեան մը որ լեցուած չըլլար հոգիով։ Մեզ համար ալ ճշմարի՞տ է այս։ ՌՈՊԷՐԹ Ի. ՍՊԻՅՐ

* * *

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՔ ՔԻՒՐՏԻՍԹԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ՀԱՄԱՐ

1911-1912

	Օսմ. ոսկի
Աւետարանական Եկեղեցի, Մէզրէ	6.12
Գերման Որբանոցի » »	6.00
Հայ-Աւետ. » Նիւ-Եորք	5.32
Էմմանուէլ Եկեղեցի և Պայպըլ Հաուզի ժողովուրդ, Պոլիս	5.30
Աւետ. Եկեղեցի, Վերի Թաղ. Խարբերդ	4.03
» » Մարտին	3.52
» » Էյպէգ	3.00
» » Թարսուս	3.00
» » Պիթլիզ	2.65
» » Արապկիր	2.65
» » Ատափազար	2.00
» » Սունկուրլու	1.25
» » Թեմրան	1.00
» Գ. » Մարաշ	1.00
» » Ադն	1.00
» » Մօրենիկ	1.00
» » Հողէ	.74
» » Քէսրիկ	.56
» » Շէփիկ	.46
» » Կարմրի	.37
» » Շէյխ-Հաճի	.37
» » Շէյխ-Եաղուպ	.37
» » Սարըգամիշ	.21
» » Բերդակ	.19
Ատափազարի Աղջկանց Դպրոցի Ե. Ք. և Միջ. Ընկ.	8.00
Քիւրտիսթանի Օժանդակ Ընկ., Մէզրէ	7.00
Ե. Ք. Ընկերութիւն, Մարաշ	1.19
Աւետ. Եկեղեցիի Քոյրերու Ընկ., Վերի Թաղ., Խարբերդ	.87
Միսիս Կէնեան, Թորոնթոյէ, Քանատա	22.54
Միս Պուշ, Ամերիկա	7.00
Վեր. Հ. Աչճեան, Ատանա	6.00
Տօքթ. Ա. Հէճինեան, Ամերիկա	2.27
Միս Սիմօր »	1.14
Միսիս Մէթհիւս »	1.10
Ա. Ճ. Քէմալեան »	1.10
Ի. Մ. Քէմալեան »	1.10
Բարեկամ մը »	1.09
» » »	1.08
Նշան էֆ. Պեխեան, Սվազ	.50
Վեր. Տէր և Տիկ. Խաչատուրեան, Քղի	.37
Համագումար	114.93

Ծախսուած 1 Յուլիս 1911է մինչեւ
1 Յուլիս 1912

	Դհկ. Արծթ.	
Ամսականներուն	8,280	
Տան վարձ	340	
Այլեւայլք	68	
Համագումար	8,688	=80.45
Սնտուկին մէջ կայ		34.48

Գանձապետ

Խարբերդ

W. E. D. WARD

* * *

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Ազգային ժողովը վերջապէս բարեհաճեցաւ հետաքրքրուիլ Հայկական Նահանգներու բարեկարգութեան հարցով։ Պէտք է ամէն ոք գիտնայ թէ խնդիրը շատ փափուկ է և ամէն մէկ անզգոյշ նախադասութիւն կամ անտեղի խօսք կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ այն հարցին համար, որուն լուծման այնքան փափաքող ենք։ Վարչութեան նախագահ Գարաեան էֆէնտի յատենի ժողովոյ յայտարարած է թէ «Վարչութիւնը իր ամբողջ զօրութեամբ պիտի ջանայ որ այդ բարեկարգութեանց գործադրութիւնը անխախտ կերպով ապահովուի. որպէս զի ո՛չ մէկ կերպով՝ ո՛չ առժամապէս և ոչ մշտապէս՝ դադրի կիրարկուելէ ոչ մէկ ատեն ոչ մէկ մարմինէ կամ կառավարութենէ։» Վարչութեան ատենապետ Քաղաքական ժողովին բանիւք ուղղութիւնը հետեւեալ երկու կէտերու մէջ ամփոփած է. 1) «Ազգային Վարչութիւնը միշտ իր օրինական դիրքին վրայ մնալով պիտի պահէ իր յարաբերութիւնը Օսմանեան Կառավարութեան հետ, շարունակելով պնդել իր պահանջներուն վրայ. 2) Կենսական, մշակեալ ու նպատակայարմար բարենորոգումներու գործադրութիւնը անխախտ կերպով պիտի ապահովէ հաստատ երաշխիքներով։» Վարչութեան այս շատ յստակ յայտարարութեան մասին խօսելէ առաջ չենք կրնար երկու երեւոյթներ զանց առնել, որոնք մեզի, ինչպէս ամէն Հայու, մասնաւոր ուրախութիւն պէտք է պատճառեն։ Ժողովը իր վեհութիւնը պահպանեց ազգային այս մեծ ճգնաժամի միջոցին առանց կուսակցական խտրութեան Վարչութեան իր վստահութիւնը յայտնելով եւ անոր այս կերպով ոյժ տալով․ երկրորդ՝ շատ ուրախ ենք որ Դաշնակցութիւնը Տաճրիկեանի բերնով յայտարարեց թէ, «Մենք ալ կը թողունք մեր տեսական ձգտումները եւ օրուան ձգտումներուն, ընդհանուր Հայութեան պահանջներուն կը միանանք։ Այսօր մեր սեփական քաղաքական դերին մէջ չենք այլեւս, մեր բոլոր ոյժերը ազգին ծառայութեան եւ տրամադրութեան տակ կը դնենք, որպէս զի հասկցուի թէ ամբողջ Հայ ազգը մէկ ձայն ունի։»

Շատ ուրախ ենք նաեւ որ Հայկական Տրէյֆիւսեան խնդիր մը դառնալու վտանգ սպառնացող Օրմանեան հարցն ալ արդարամտութեամբ լուծուեցաւ։

Ազգային Վարչութեան ատենապետին յայտարարութիւններէն բացայայտ կ'երեւայ թէ Քաղաքական Ժողովը ազգին եւ պետութեան շահերը նկատի առնելով՝ Հայ Օսմանցիներուն շահերը կատարելապէս ապահովելու համար գործունէութեան ծրագիր մը պատրաստած է։ Հարկաւ գործադիր իշխանութիւն մը չի կրնար առանց պատմական կարեւորութիւն ունեցող հարց մը հետապնդելու միջոցին իր ամբողջ ծրագիրը մանրամասնօրէն պարզել եւ անոր գործադրութեան առաջին հարուածը ինք տալ։ Սակայն միւս կողմէն ներկայ Վարչութիւնը երբեք մոռնալու չէ թէ ամենածանր պատասխանատուութեան մը տակ կը գտնուի։ Ամէնէն փափուկ ու դժուարին ազգային ճգնաժամի մը միջոցին ազգին ճակատագրին ղեկը ձեռք առած ըլլալով եւ ազգին ամէնէն նուիրական ակնկալութիւնները իր գործունէութենէն կախում ունենալով՝ Ազգային Վարչութեան ամէն մէկ անդամը պատասխանատուութեան ամենածանրակշիռ հանգամանքը շատ լաւ հասկնալու եւ իր խղճի եւ իմացականութեան բոլոր ոյժով աշխատելու է՝ իր առած հանդիսաւոր խոստումը լիովին կատարելու։ Հակառակ պարագային եթէ Ազգային Վարչութիւնը այս պատմական խնդիրը լուծելու կարողութիւն չզգար իր մէջ, առանց գործին որեւէ վնաս հասցնելու՝ պաշտօնէն քաշուիլը ամէնէն աւելի մեծ բարեխղճութիւնը պիտի ըլլայ։ Ազգային Ժողովը, առանց Վարչութեան ծրագրին մանրամասնօրէն տեղեակ ըլլալու, առանց անոր ցայժմ առած քայլերուն եւ ըրած դիմումներուն հաշիւը պահանջելու, երբ բացարձակ վստահութիւն կը յայտնէ անոր գործունէութեանց, այս պատասխանատուութիւնը որեւէ կերպով չարաչար գործածելը եւ ազգային մեծ դատին որեւէ կերպով վտանգումը մեր նահատակ ժողովուրդին դէմ ամէնէն մեծ անիրաւութիւնը կ'ըլլայ։ Այս պարագաները միշտ մեր աչքին առջեւ ունենալով անհամբեր կը սպասենք Ազգային Վարչութեան արդիւնաբեր գործունէութեան եւ գործնական քայլերուն արդիւնքին եւ ի բոլոր սրտէ կը մաղթենք որ Վարչութեան Ատենապետին տուած խոստումը իրականանայ, թէեւ չենք գիտեր թէ Գարաեան էֆէնտի ի՞նչ ուժերու վրայ յոյս դրած է այսքան լաւատես խոստում մը ընելու համար։ Մեզի այնպէս կը թուի թէ բարեփոխութեան խնդիրը երկու առանցք ունի, որոնցմէ մէկը Պոլիս եւ միւսը Լոնտոն է։ Մեզի համար շատ հաճելի կ'ըլլար, եթէ Պոլսոյ առանցքին շուրջ համախմբուէին բոլոր այն պետական հիմնական ձգտումները, զորս Օսմանեան Կայսրութեան ճշմարիտ շահերը կը պահանջեն։ Դժբախտաբար դեռ Պալքանեան պատերազմը վերջանալու հանգամանքը չունի եւ գուցէ մինչեւ տողերուս հրատարակուիլը դարձեալ թնդանօթներուն ձգուի այս հարցին լուծումը։

Ամէն անգամ որ անձիդ կը նայիս՝ տասն անգամ Քրիստոսի նայէ՛։ ՎԵՐ. Ց. Պ. ՄԷՅԸՐ

Մարդոց վրայ քիչ ծանրանա՛լ քիչ կարեւորութիւն տալ, եւ Աստուծոյ վրայ շատ՝ կեանքի ճշմարիտ աշխարհավարութիւնն է։

ՎԵՐ. Ց. Պ. ՄԷՅԸՐ

Սորվէ զգացումի կարեւորութիւն չտալ եւ կամքի վրայ յենալ։ ՉԱՐԼԶ ԲԻՒԹՀՊԸՐԹ ՀՕԼ

Արդ, հեռու եւ մօտ չկայ, որովհետեւ Ան ամենուր է։

Ի՞նչ կայ որմէ չես կրնար հրաժարիլ ինծի հետեւելու, եւ այսուհետեւ երկնից յաւիտենական երջանկութիւնը վայելելու համար։

* * *

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Բանակցութիւններն զգալի յառաջդիմութիւն մը ըրին այս շաբթու, թէեւ դեռ վճռական եզրակացութեան մը չյանգեցան։ Անցեալ չորեքշաբթի, Եւրոպական տարեմուտի օրը, պատմական օր մը կրնայ համարուիլ ժամանակակից տարեգրութիւններու մէջ։ Հաշտութեան պատուիրակները այդ օր գումարեցան Մ. Վէնիզէլոսի նախագահութեամբ եւ Րէշիտ փաշա, հրաւիրուելով խօսիլ, խոր լռութեան մէջ հանդարտ ձայնով կարդաց քառածալ մեծ թուղթ մը, որ կը պարունակէր Օսմ. հետեւեալ հակառաջարկները.

Ա. Թուրքիա կը թողու Էտիրնէի արեւմտեան կողմի հողամասը։ Բ. Կը հաւանի Ալպանիոյ անկախութեան, բայց տէրութիւնները պիտի որոշեն Ալպանիոյ սահմանները։ Գ. Գալով Էտիրնէի նահանգին, կ՚ուզէ Պուլկարիոյ հետ բանակցիլ Թուրքօպուլկար սահմանագլխի ճշդման համար։ Դ. Կրետէի նկատմամբ կը սպասէ տէրութիւններու որոշման դիմել։ Ե. Եգէականի կղզիները Անատոլուի մաս կը նկատէ եւ չկրնար լքանել։ Ասոնք, բաց ի վերջոյ, անընդունելի ամբողջութիւն մը կը կազմեն։ Էտիրնէի արեւմտեան մասերուն թողումը զգալապէս լաւ տպաւորութիւն թողուց Պալքանեան պատուիրակներուն վրայ, որոնք սակայն մէկուկէս ժամու դադարէ մը ետք գրաւորապէս յայտարարեցին թէ կ՚ընդունին Ա. պայմանը, բայց կը պահանջեն նաեւ պաշարեալ քաղաքներուն յանձնումը, կ՚ընդունին Բ պայմանն ալ անփոփոխ, Գը վերապահմամբ եւ կը մերժեն առանձին բանակցութիւն Բ. Դրան ու զինակիցներէն ոեւէ միոյն միջեւ։ Իսկ Դ եւ Ե պայմանները մերժեցին՝ ընդունելով հանդերձ տէրութիւններու վերապահեալ իրաւունքները եւ որոշեցին թէ Թուրքիա նախ հրաժարելու է այդ կղզիներուն վրայ իր բոլոր իրաւունքներէն։ Երկար վիճաբանութենէ մը ետք, Օսմ. պատուիրակութիւնը հաւանեցաւ հրաժարիլ Պուլկարիոյ հետ առանձին բանակցելու իր պահանջումէն, եւ յանձն առաւ քարտէսի վրայ գծուած ներկայացնել Թուրքօպուլկար նոր սահմանագլուխը որու համար նոր հրահանգի պէտք զգացուեցաւ, եւ հետեւապէս ժողովը ուրբաթի յետաձգուեցաւ։ Գործնականապէս տէրութիւններու որոշման ենթարկուեցան պատուիրակները զբաղեցնող հարցերէն երկուքը, այն է Ալպանականը եւ Կրետականը։ Ուրբաթ նիստը երկու ժամ ուշ գումարեցաւ Օսմ. պատուիրակութեան խնդրանքով, վասն զի Բ. Դրան ամենավերջին հրահանգները ուշ հասան։ Նախագահեց Սէրպ պատուիրակ Մ. Միուշքէվիչ, որ խօսքը Րէշիտ փաշայի տուաւ։ Օսմ. պատուիրակը կարդաց հետեւեալը. «Թուրքօպուլկար սահմանագիծը պիտի սկսի նախկին սահմանագլխէն եւ հետեւի Արտա գետին մինչեւ Մէօյիւալի Զայի ակը, այնուհետեւ Կիւմիւլճինէի արեւմտեան կողմէն անցնելով պիտի հասնի Պորուլու լիճը, մանրամասնօրէն նշանակելի գծով մը։ Միւս կողմէ Թուրքիա կը հրաժարի Կրետէի վրայ բոլոր իր իրաւունքներէն, պայմանով որ ուրիշ ոչ մէկ կղզի պահանջուի այլեւս։» Այս հաշուով Թուրքիա կ՚ուզէ, ինչպէս Օսմ. դահլիճը եւս որոշեց ու ծանոյց Կ. Պոլսոյ մէջ, Էտիրնէի նահանգին ամբողջ արեւելեան մասը պահել, հիւսիսարեւմտեան սահման ընդունելով Սեւ Ծովը, հարաւային սահման ալ Իսքէչէ եւ Գարաաղաճ, ներփակելով Էտիրնէ, Գրգքիլիսէ, Իսքէչէ, Ենիճէ, Կիւմիւլճինէ, Մաղրի, Սոֆուլու, Տիմէթօքա, Արտա, Վիզէ, Պապա Էսկի, Լիւլէ Պուրկազ, Ռոտոսթօ, Տէտէ աղաճ, եւն., Սեւ Ծովու կողմն ալ Միտիա, Գարապրուն մինչեւ Վասիլիքօս։ Դադարէ մը ետք Պալքանեան պատուիրակները գրաւորապէս պատասխանեցին թէ կը տեսնեն որ Օսմ. պատուիրակները պատերազմին արդիւնքը հաշուի չեն առներ, ուստի արտօնեալ են իրենց բանակցութիւնները խզել։ Բայց բարեյօժարութիւն ցոյց տալու համար կը պահանջեն որ Բ. Դուռը մինչեւ երկուշաբթի երեկուան առաջ յայտարարէ թէ կը հրաժարի Կրետէի վրայ ամէն իրաւունքներէ, կը յանձնէ Եգէականի կղզիները եւ Թրակիոյ սահմանը այնպէս կը գծէ որ Էտիրնէ Պուլկարիոյ մնայ։ Օսմ. պատուիրակութիւնը պատասխանեց թէ հարկ չկայ մինչեւ երկուշաբթի սպասելու, վաղն իսկ կարելի է պատասխանել այս վերջնագրին։ Ուստի նիստը շաբաթ երեկուան յետաձգուեցաւ։ Սակայն յետոյ, դարձեալ Բէչիր փաշայի առաջարկով, երկուշաբթիի յետաձգուեցաւ: Ուրբաթի նիստին սոյն ելքը յոռի տպաւորութիւն գործեց ամէն կողմ եւ օտար դեսպանները ոգի ի բռին աշխատեցան բանագնացներն համոզել որ համաձայնին եւ խզումի մը առջեւն առնեն: Կ'երեւի թէ այս ջանքերը ապարդիւն չմնացին: Երկուշաբթի Օսմ. պատուիրակութիւնը, ըստ Րէօյթըրի, յայտարարեց թէ Թուրքիա պատրաստ է հողային նոր զիջումներ ընել Էտիրնէի հիւսիսակողմը, առանց սակայն Էտիրնէ քաղաքը տալու: Դարձեալ, Թուրքիա կը հրաժարի Կրետէի վրայ ամէն իրաւունքէ, պայմանով որ այլեւս ուրիշ ոչ մէկ կղզի ուզուի: Այնուհետեւ անմիջապէս մեկնեցան սրահէն: Պալքանեան պատուիրակները քանի մը վայրկեան խորհրդակցելով պատրաստեցին բանաձեւ մը, որով այս պատասխանը իրենց պահանջումներուն անհամապատասխան կը գտնեն եւ ուստի կը հարկադրուին ժողովը ընդհատել: Երբ Օսմ. պատուիրակները սրահ վերադարձան, նախագահ Մ. Նովաքովիչ կարդաց այս բանաձեւը եւ դադրեցուց նիստը: Օսմ. պատուիրակները բողոքեցին, եւ ահա սկսաւ ընդհանուր խօսակցութիւն մը, որու միջոցին բացատրուեցաւ թէ այս ընդհատումը բանակցութեան խզում չէ, այլ աշխատութիւններու ընդհատում մը մինչեւ որ գոհացուցիչ պատասխան մը տրուի իրենց ուրբաթի ծանուցագրին: Բէչիր փաշա փորձեց Էտիրնէի պարէնաւորման խնդիրն յուզել, բայց ըսուեցաւ թէ ժողովը չկրնար անով զբաղիլ, քանի որ արդէն կարգադրուած է զինադուլի պայմանագրութեամբ: Յաջորդ նիստը հաւանօրէն պիտի յապաղի զինակիցներու Ծննդեան տօնին պատճառով: Յոյս կայ որ Թուրքիա նոր զիջումներ ընէ կացութեան փափկութիւնը նկատելով: Էտիրնէի գրաւումն արդէն մօտալուտ կ'երեւի: Տէրութիւնները, որոնց դիմում եղած է Օսմ. դեսպաններու ձեռամբ, չկարծուիր որ միջամտել ձեռնարկեն Էտիրնէի անկումէն առաջ: Եւ արդէն դեռ խզում չէ հրատարակուած, այնպէս որ բաւական ժամանակ կայ զիջումներու եւ բարեկամական միջնորդութիւններու համար: Իրազեկ շրջանակներու մէջ չկարծուիր որ թշնամութիւնները վերսկսին: Պատերազմիկ երկու կողմերն հաւասարապէս դէշ վիճակի մէջ կը համարուին եւ, հակառակ իրենց սպառնալիքներուն, տնտեսական ու քաղաքական ամէն պատճառ ունին այդ պատահականութենէն խոյս տալու: Պալքանեան պատուիրակ մը թղթակցի մը հարցումներուն պատասխանելով յայտարարեց թէ Էտիրնէ Պուլկարիոյ համար կարեւոր է Գըրք-Քիլիսէի չափ եւ աւելի իսկ, վասն զի 60 հզմթ. սահմանագլուխ պաշտպանելու կարող դիրք մը ունի եւ ընտիր ամրութիւններով օժտուած է: Բաց աստի, տնտեսապէ՛ս առաջնակարգ կեդրոն է 100,000 բնակչութեամբ, եւ կրնայ նաւահանգստի վերածուիլ ու Պուլկար Թագին ամէնէն թանկ գոհարներէն մին ըլլալ, երբ Մարիցա գետը նաւարկելի վիճակի մը հասցուի:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Անցեալ հինգշաբթի Ֆէրտինանտ թագաւորը պաշտօնական պատասխանը մատուցանող պատուիրակութիւնն ընդունելու առթիւ գովեց զինուորները եւ ըսաւ թէ դժբախտաբար բանակցութիւնները տակաւին մարդկութեան ու պատերազմիկ երկու կողմերու ապագայ շահերուն նպաստաւոր արդիւնք մը չտուին: Սակայն յոյս յայտնեց թէ վերջնական համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ անշուշտ եւ թէ հակառակ պարագային պիտի չվարանի դարձեալ զէնքի դիմել կատարեալ գոհացում մը ստանալու նպատակով: — Ֆրանսացի սպայ մը, որ Չաթալճայի Պուլկար բանակին այցելած է, կը վկայէ թէ բանակը բոլորովին կազդուրուած է զինադուլի միջոցին, ամէն օր նորանոր զինուոր կ'ընդունի, իր նոր զօրաբաժին կազմուած է, երկաթուղին կը բանի, Սէլանիկ-Տիմէթոքայի գիծը կը նորոգուի, որպէս զի բանակը կարենայ ուղղակի յարաբերութեան մէջ մտնել Յոյն եւ Պուլկար բանակներուն հետ եւ յարձակման նոր յատակաձեւ մը պատրաստուած է, այն է Պէչիքթայի ճամբով զօրք հանել եւ Տարտանէլի ու Կէլիպոլուի ամրութիւններուն վրայ յարձակիլ, երբ Մարմարա պիտի բացուի Յոյն նաւատորմին առջեւ: Իսկ կիսապաշտօն Միր կը յայտարարէ թէ Էտիրնէ բերդաքաղաքը ազատել անկարելի է: Զայն չյանձնելու համար բերուած պատճառները Թուրքերուն անօգուտ են, վասն զի այդօրինակ տրամաբանութեամբ կրնան զինակիցներն ալ Պոլիսը պահանջել, քանի որ հոն կայ Այա Սոֆիայ ներկեցին, ևն.։ Իսկ ռազմագիտական նկատումները յաղթականներու համար միայն ունին արժէք։ Շաբաթ նախարարներու խորհուրդը զբաղեցաւ հաշտութեան բանակցութիւններու անգլեկագիրներով և Ռումանական առաջարկներով բայց բացարձակ գաղտնի կը պահուին իր որոշումները։ Թրակեան երկիրներու մէջ 20-25 տարեկան երիտասարդներ քաղաքապահ զինուորութեան կը կոչուին առանց ցեղի և կրօնի խտրութեան։ Քաղաքային վարչութիւնը յանձնուած է զինուորական երկու կառավարիչներու, որոնց պաշտօնավարութիւնը պիտի տևէ հաւանօրէն մինչև որ կարգ կանոն հաստատուի վերջնականապէս։ Նախկին բազմաթիւ հրոսակներ և յեղափոխականներ ձերբակալուած են արդէն, որոնց քով մեծ գումարներ կային։ Ապրանքներու փոխադրութիւնն ալ ծանր մաքսի ենթարկուեցաւ, ինչպէս կ'ըլլայ Սերպիոյ մէջ, այսինքն հարիւրին 11 մաքս կը գանձուի, ինչ որ կը չքացնէ Սէլանիկի հրապարակը և վաճառականներու առջև կը փակէ Մանաստիր, Իւսկիւպ և Տրամա քաղաքները։ — Էլէնիքա թագուհին, Սոֆիայէ մեկնող Աւստրեան Կարմիր Խաչի հիւանդապահուհիներուն ողջերթ մաղթելու պահուն, «Երանի թէ ես ալ ձեզի հետ երթայի» ըսաւ։ Թագուհին վերջին օրերս ալեկոծ կ'երևի, ինչ որ զարմանալի պիտի չթուի, եթէ յիշուի թէ Սէլանիկի Յոյնևպուլկար վէճէն ետև ծագած են նաև Պուլկարևռումանական և Պուլկարևսերպ սահմանագլխի վէճեր։ —Ֆրանսական թերթ մը Սոֆիայէ կ'իմանայ թէ Մակեդոնիոյ Սինէքլի Փոմաք գիւղին մէջ սրտառուչ արարողութիւն մը կատարուած է, երբ 700է աւելի Փոմաքներ (Իսլամացած Պուլկարներ) հանդիսապէս Քրիստոնէութիւն ընդգրկած են վերստին, մկրտուելով և իրենց անունները փոխելով։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԵՐ

Յունաստան. Այա Սարանտա վերստին պաշարուեցաւ։ —Դավալայէ 8 մղոն հեռաւորութեամբ Տէֆիլրէ գիւղը հեծելներէ գրաւուեցաւ։ — Պալքանեան զինակիցներու կողմէ գրաւեալ երկիրներու մէջ շոգեկառքով թղթատարական ծրարներ փոխադրելու համար Պուլկարիոյ հետ համաձայնութիւն գոյացաւ։ —Ամսոյս սկիզբը նոր ընդհարումներ եղան Եանինայի շուրջ։

Սերպիա. Երկրապահ բանակին յետին զինուորները ի զէն կոչուեցան։ 18է 50 տարեկան իբր 80,000 հոգի կայ հաւաքուած։ Պատերազմին սկիզբը զինուորներու համագումարն էր 300,000։ —Նովոյէ Վրեմիայի խմբագիրները սուսանակ մը նուիրեցին Սերպ բանակին։ — Նիշի մէջ Ֆրանսացի բազմաթիւ սաւառնորդներ կան, որ կ'ուզեն ծառայել երբ թշնամութիւնները վերսկսին։ Մին է հանրածանօթ Մ. Վէտրին։

Ռումանիա. Ներքին գործերու նախարար Մ. Եանէսքու անցեալ հինգշաբթի Լոնտոն հասաւ և ուղղակի իջաւ Պուլկար պատուիրակ Մ. Տանէֆի պանդոկը։ Նպատակն էր, կը կարծուի, բանակցիլ հողային հատուցման մը համար ի վարձ Ռումանիոյ չէզոքութեան։ Սակայն յայտնի չէ թէ ո՛ր աստիճան յաջողած է։ Նախարարը թղթակցի մը խօսելով պատերազմի գաղափարը մերժած է ուժգնապէս, յայտնելով հանդերձ թէ Ռումանիոյ պահանջները չափազանցուած չեն և հաստատապէս պիտի պաշտպանուին։

Աւստրիա եւ Ռուսիա կը բանակցին առկախ խնդիրներու վրայ։ Ռուսիա Աւստրիոյ հրաւէր ուղղեց իր զինուորները ցրուել, որպէս զի ինք ալ ցրուէ։ Բայց պատասխան տուաւ թէ, ցորչափ դրացի երկիրները չխաղաղին, չկրնար այդ քայլն առնել. պատասխան մը՝ որ անակնկալ չհամարուիր Ռուս շրջանակներու մէջ։ Ռուս Պատերազմական նախարար Զօր. Սուխումլինով Լայփցիկէ Պերլին գնաց և Վիլհելմ կայսեր հետ տեսակցելէ ետև անցաւ Նիս (Ֆրանսա)։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կը լսուի թէ Զար Ֆէրտինանտ Զաթալճա գացած է, և թէ անպաշտօն բանակցութիւններ պիտի ըլլան հոն հաշտութեան գործն ի գլուխ հանելու համար։

Ճամպոլաթի տեղը իմացնողին կամ ձերբակալումը դիւրացնողին 500 ոսկի խոստացուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ։ Իսկ ինք ի բացակայութեան ցկեանս բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ, աներորդին ալ (որդի Նախկին քաղաքապետ Ըրտվան փաշայի) իբրև մեղսակից 10ամեայ տաժանակիր աշխատութեան։

Անգղիացի Մր. Նոլան, որ Եգիպտոսի մէջ ծառայած է գոհացուցիչ կերպով, Եգիպտացի իր օգնականին Ճաֆէր Խայրի պէյի հետ ոստիկանութեան ընդհ. տնօրէնութեան խորհըրդական կարգուեցաւ և անմիջապէս իր պաշտօնին ձեռնարկեց։

Յոյներու պատրիարքական ընտրութեան նախապատրաստութիւններն սկսան։ Խառն ժողովը ընտրեց աշխարհական երեւելիներու 21 ներկայացուցիչ, յետոյ ասոնց հետ որոշեց արհեստապետութիւններու ներկայացուցիչներուն թիւը, 10։

Սիրքէճիի կողմը անցեալ օր ցերեկ ատեն Գոնեացի Թուրք մը կողոպտուեցաւ երկու անձի կողմէ, որ ոստիկանի տարազ կը կրէին և մարդը ձերբակալելով՝ դրամները խուզարկելու պահուն 100 ոսկիի դրամատոմս առին և անյայտացան։

Իզմիրի մէջ անցեալ օր Հայ ներկարար մը սպաննուեցաւ հրապարակաւ Յոյն ոստահակներու կողմէ, որ դեռ պիտի բռնուին։ Նաւահանգստին մէջ ալ առագաստանաւ մը ընկղմեցաւ ականի մը ընդհարելով, և նաւին մէջ գտնուողներէն միայն մէկ հոգի ազատուեցաւ։

Պէյրութի նաւահանգստին մէջ օտար 6 մարտանաւ կը գտնուին, 3ը Անգղիական, 2ը Ֆրանսական և 1ը Աւստրիական։

40,000 հարիւրակալի ոռոգման աշխատութիւններն աւարտած են Գոնեայի մէջ, 10,000ի ոռոգման համար ալ աշխատութիւններն յառաջ կը տարուին։ Ընդհ. ծախքը կ'ենթադրուի 90,000 ոսկի։

Բիտսի զինուորները դէպի ներսերը քաշուեցան։ Թաճ ան ալ կիմանայ թէ անձնատուր եղան, և Յոյն իշխանութիւնները կիրակի հանդիսաւորապէս Թուրք Քաղաքապետարանին մէջ հաստատուեցան։

ԱՒԵՏ. ԼՈՒՐԵՐ

Կէտիկփաշայի Ամերիկեան վարժարանի ընդարձակ շէնքը և պարտէզը, որ Կարկուռ էֆ.ի անունով ծանօթ են, Ամերիկեան Պորտի փոխանցուեցան օրինական ամէն ձեւակերպութիւններու կատարումով և պիտի մնան Ամերիկեան վարժուհիներուն ու միսիոնարուհիներուն տրամադրութեան տակ։ Հիւսիսային Ամերիկայի արտաքին առաքելութիւններու վարիչներուն Խորհրդակցական ժողովը երկուշաբթի պիտի գումարուի Կարոլին քաղաքին մէջ։ — Դեկ. 4ին Շիքակօի մէջ գումարեցաւ Ամերիկեան ամէն յարանուանութեան եկեղեցիներու երկրորդ քառամեայ ժողովը մասնակցութեամբ 319 պատուիրակներու։ — Ուրֆայի նախորդ հովիւ Վեր. Ա. Եղոյեան Գերմանիայէ մայրաքաղաքս վերադառնալով Երուսաղէմ գնաց իբրեւ Աւետարանիչ։

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգ. Ժողովին մէջ անցեալ շաբթու Տ. Երկանեան էֆ. Վարչութեան կողմէ պատասխանեց հարցման մը թէ Խասթախանէ տու այժմ վտանգի մէջ չէ, դատը դադրած և գործը սկզբնական վիճակի մէջ է. ա փաստաբաններու քննիչ յանձնաժողովին գր է փութացնել իր տեղեկագիրը։ Հայաստ բարենորոգումներու նկատմամբ ալ Ա պետ Գարաեան էֆ. պատասխանեց թէ վ չութիւնը իր պարտաւորութեան գիտա և ժողովին վստահութեան կը կարօտի։ կու սկզբունք ընտրած է իբրեւ կանո գործունէութեան. մին է լաւ յարաբերու պահել կառավարութեան հետ, միւսն է ծ րին անխախտ գործադրումը երաշխաւորել Միաձայնութեամբ վստահութիւն յայտն ցաւ։ Ասոր բանաձեւեր կարդացուեցան Օր եան խնդիրը քուէի ենթարկելու համար առաւելագոյն քուէ (4ի դէմ 28) շահեցա Տ. Մոլէսեանի և Պ. Խորասանճեանի բա ձեւը, որով Սրբազանը անպայման կ'արձակ Դաշնակցական-ազատական անդամներ ձե պահ մնացին։ Նիստը դռնփակ էր և շատ կ նուար եղաւ։ Արդիւնքն ալ շնորհաւորելի է։ Կաթողիկոսը կոնդակով մը կը յանձնարարէ թացնել Երուսաղէմի Պատրիարքին ընտրութ —Կաթոլիկ ազգայիններ երկուշաբթի և ե շաբթի իրենց Խթումը և Ծնունդը առանց տարազի անցուցին, քանի որ ոչ մէկ եկ ցական կը համարձակէր Թէրզեան կաթ կոսին անսաստել։ —Կիլիկիոյ Թուրքերը յերու հետ ձեռնհաս իշխանութեան դի գրաւորապէս և խնդրեցին իրենց դատար ման չթողուլ ծրագրուած բարենորոգո րէն։ Անգղիոյ Արտաքին գործերու նախա լու ընդունելութիւն ըրած է Լոնտոնի պատուիրակութեան, որ աղաչեց դեսպ ժողովի սեղանին վրայ դնել Թրքահայ խնդիրը։ Միւս կողմէ կ'իմացուի Փեթերսպ թէ Ռուսիա յարմար չհամարիր այդ քայ կը յանձնարարէ սպասել որ հաշտութիւն կ քուի նախ և կացութիւնը պարզուի։ —Ե դական գողութիւններու, հրձիգութիւններ առեւանգումներու և սպանութիւններու չաբթուան ցանկը ճոխացաւ Վանայ Տ բարեհամբաւ քաղաքապետ Պետրոս էֆ. փամաճեանի սպանմամբ, որ ամսոյս 5ի կոյին տեղի ունեցած է քաղաքին մէջ։ Պետրոս էֆ. կառքով կը մեկնէր Մարդասպանները յայտնի չեն դեռ, թէեւ կու կասկածելիներ ձերբակալուած են ա ջապէս։ Հանգուցեալը ծնած էր Վանի 1840ին, հիմնադիր եղած է Սանդխեան և կալեան վարժարաններուն, սատարած է ընկերութիւններու և հաստատութիւններ շատ օգտակար եղած է իր կենցաղավարու թեամբ ու քաղաքավարութեամբ։

ՄԵԶԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԹԵՐԹԵՐ

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ, Օրաթերթ․ տարեկանը՝ Տաճկ․ 100 ղրշ․, Արտասահման 30 ֆրանք։ Redaction «Azatamart», Constantinople .,

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ, Ազատական հայաթերթ ամենօրեայ։ Տարեկանը՝ Թուրքիա 100 դահ․, Արտասահման՝ 40 կամ 36 ֆր․։ Հասցէ՝ R. du journal armenien «Byzantion», Constantinople, Hodja Han Djadde, Pres de la Dette Publique.

ԺԱՄԱՆԱԿ, Ժողովրդական օրաթերթ․ տարեկանը՝ գաւառներ՝ 90 դահ․, Արտասահման՝ 25 ֆր․։ Հասցէ՝ R. «Jamanak», Avenue de la Sublime Porte, No. 19, Djegal-oglou Yokouchou.

ԱԶԳ, Շաբաթաթերթ ազգային, գրական և քաղաքական։ Տարեկանը՝ Ամերիկա՝ 2 տոլ․, Արտասահման 12 ֆր․։ Հասցէ՝ The Azk Pub. Co. 143½ Kingston St., Boston, Mass.

ԱՍՊԱՐԷԶ, Շաբաթաթերթ ազգային, ուսումնական, բարոյական և քաղաքական․ Տարեկանը՝ Ամերիկա 1.50 տոլ․, Արտասահմ․ 7.50 ֆր․։ Հասցէ՝ The Asbarez Pub. Co. Frezno, Cal. U. S. A. P. O. Box 865։

ԲԱԶՄԱՎԷՊ, Ամսագիր ազգային, բանասիրական, գրական։ Տարեկանը՝ 15 ֆր․, Հասցէ՝ R. de la Revue, «Pazmavep» Venise (Italie) St. Lazare.

ԵՓՐԱՏ, Հանդէս կիսամսեայ ազգային, գրական, գիտական և քաղաքական։ Տարեկանը՝ Թուրքիա 20 դահ․, Արտասահմ․ 5 ֆր․, Ամերիկա 1 տոլ․։ Հասցէ՝ Խմբագրութիւն «Եփրատ»ի, Եփրատ Գոլէճ, Խարբերդ։

ԻԿՈՆԻՈՆ, Ամսաթերթ Ճէնանեան Գոլէճի, Գոնիա։ Տարեկանը՝ Թուրքիա՝ 20 դհ․, կամ 1 տոլար։ Հասցէ՝ Խմբագրութիւն «Իկոնիոն»ի, Ճէնանեան Գոլէճ, Գոնիա։

ԼՈՒՍԱԲԵՐ-ԱՐԵՒ, Օրաթերթ ազգային և քաղաքական։ Տարեկանը՝ 15 ֆր․։ Հասցէ՝ R. du journal armenien «Loussaper-Arev», Le Caire, B. P. 868։

ԿԱՅԾ, Ամսաթերթ հասարակական, գիտական, գրական։ Տարեկանը 3 ֆր․ R. «Gaidz», Constantinople, Poste centrale 97։

ԿՈՀԱԿ, Պատկերազարդ թերթ գրական, քաղաքական և ընկերային։ Տարեկանը՝ Տաճկ․ 20 ղրշ․, Արտասահմ․ 5 ֆր․ R. «Gohag». Constantinople, P. B. 125

ԿՈՉՆԱԿ, Շաբաթաթերթ։ Տարեկանը՝ 2 տոլար․ R. de la Revue «Gotchnag», 110 Lexington Avenue, New-York City։

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Հանդէս Ամսօրեայ, Գրական, գիտական և գեղարուեստական։ Տարեկանը՝ Իզմիր և Պոլիս՝ 30 դհ․, Գաւառներ՝ 35 դհ․, Արտասահմ՝ 10 ֆր․։ Հասցէ՝ Զարեհ Գալազեան, Խմբ․ «Հայ Գրականութեան», Իզմիր։

(Շարունակելի)

ՄԵԶԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՂԷՏԸ (պատկերազարդ)․ Յակոբ Յ, Թէրզեան։ Ականատեսի նկարագրութիւններ, Վաւերաթուղթեր, Պաշտօնական տեղեկագիրներ, Թղթակցութիւններ, Վիճակագրութիւններ ևլն։ Հրապարակ եկաւ Գ․ Հատորը ճոխապէս պատկերազարդ։ Ամէն կարգի ընթերցողներու ջերմապէս յանձնարարելի։ էջ՝ 338—496, գին՝ 5 դահ․ ընտիր թուղթով 7.5 դահ․ 2 ֆր․։ Դիմել՝ հեղինակին, Դեղարան «Ատանա», Գում-Գաբու, Կ․ պոլիս։

ԴԱՅԼԱՅԼԻԿ կամ Հայուն Երգարանը, Բ․ Հատոր, կազմեց՝ Հմայեակ Արամեանց․ էջ՝ 160, գին՝ 8 դահ․։ Դիմել՝ հեղինակին հասցէին․ Տպագր․ «Կոհակ»ի 125 փոստարկղ, Կ․ պոլիս։

ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐԸ ԵՒ ԱՊՏ ԻՒԼ ՀԱՄԻՏ հեղինակ՝ Փօլ տը Րէկլա, թրգմ․ Բ․ Պօղաճեան։ էջ՝ 182, գին՝ 6 դահ․ դիմել՝ առ խմբ․ «Կոհակ»ի, փոստարկղ 125, Կ․ պոլիս։

ՏԱՐԵՐՔ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ․ Ա․ տարի, Անդրանիկ Կարապետեան․ էջ՝ 112, գին 4 դահ․։ Դիմել՝ Յ․ Գըլըճեան գրատուն, Զագմագճըլար, Կ․ պոլիս։

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՍԲ․ ԳԻՐՔԻ ԴՊՐՈՑԸ․ Ի՞նչ ուսուցանելու է, և ի՞նչպէս։ Գրեց՝ Վեր․ Կ․ Պ․ Ատանալեան, Ատափազար։

ԶՕՐԱՎԱՐ ՊՈՒԹՉ. Վեր. Մ. Կ. Փափազեանի՝ «Քրիստոնեան Բանակ»ի Զօրավար Ուիլեըմ Պութի կենսագրին ու գործին վրայ գրած գեղեցիկ և օգտակար մէկ ուսումնասիրութիւնը, որ Հունու. 5ի և 12ի Աւետաբերներուն մէջ հրատարակուած էր, գեղեցիկ գրքոյկի մը ձեւով լոյս տեսաւ և կը պարունակէ նաև Զօրավարին պատկերը: Գրքոյկին վերջը դրուած է նաև «Onward Christian Soldiers» հանրածանօթ Անգղ. հոգեւոր երգին մէկ յաջող թարգմանութիւնը ձեռամբ Տիար Գր. Հ. Գալուստեանի: Գին՝ Թուրքիոյ համար 20 փարա, Թղթատարի ծախք 10 փարա: Դիմել՝ Հայ գրավաճառներու կամ Մր. Ու. Ու. Փիթի, Պայպըլ Հաուս, Կ. Պոլիս: Իսկ Ամերիկայի մէջ դիմել առ՝ Rev. M. G. Papazian, 467 W. 159th St. New York, И. Y.

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴԱՍԵՐ

1913 Տարուան Համար

Յառաջիկայ 1913 տարուան Հայերէն Կիրակնօրեայ Դասերը հրատարակուեցան: Այս տարի երկու վեցամսեաները մէկ հատորի մէջ ամփոփուած են: Հատորին գինն է 2 դահ.: Կը փափաքինք որ ապսպրանքները կանուխէն ըլլան որով բաւական միջոց պիտի ըլլայ դասագիրքերը ստանալու և Նոր Տարիէն առաջ վերաքաղ ընելու:

1913 տարուան Հայ-Տաճկերէն Կիրակնօրեայ Դասերն ալ հրատարակուած եւ վաճառուելու պատրաստ են: Այս երկու հրատարակութեանց համար ալ դիմել Ու. Ու. Փիթի, Պայպըլ Հաուս, Կ. Պոլիս:

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐՈՎ

Այս Երգարանին առաջին տպագրութիւնը բոլորովին սպառած ըլլալով յարմար դատուեցաւ սրբագրելով նոր տպագրութիւնն ալ հրատարակել, որ լոյս տեսաւ և վաճառուելու պատրաստ է: Իւրաքանչիւր օրինակին գինն է 15 դահ. արծաթ: Մէկ օրինակ ունենալ փափաքողներ իբր փոսթայի ծախք 2.20 դահ. աւելի դրկել պէտք են: Փափաքողներ կրնան դիմել Ու. Ու. Փիթի, Պայպըլ Հաուս, Կ. Պոլիս:

Կաղանդի Նուէր

ԴԱՅԱԵԱՆԻ

«ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ԶԻՍ»Ը

Դիմել՝ առ Գ. Պաղտասարեան, Պլեւնա:

ԴԻՄԵՑԷՔ

«ՔԷՇԻՇԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ»ԻՆ

Եւ գոհ պիտի մնաք:

Կը տպագրուին գիրքեր, լրագիր, այցաքարտ, հարսանեկան հրաւիրագիրեր և ամէն տեսակ առեւտրական թուղթեր: Կարապետ եւ Մատթէոս Քէշիշեան եղբարց Տպարանին միակ նպատակն է յաջողութիւնը յաճախորդին շահուն մէջ փնտռել: Ճաշակաւոր գործ, չափաւոր գին: Մեր տպագրած գիրքերուն փորձի սրբագրութիւնը և թղթատարական գործերը մենք կը ստանձնենք: Հասցէ՝ Կարապետ Յ. Քէշիշեան, Կ. Պոլիս, Մահմուտ-փաշա, Քիւրքճի խան: Թիւ 33—34:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

ԲԵՐԱ.— Այնալը Չէշմէ. Սբ. Երրորդութիւն եկեղեցի, ժամ 10 (Ը. Ե.) Վեր. Ա. Գ. Շնաւոնեան:

ԿԵՏԻԿ ՓԱՇԱ.— Ամերիկեան վարժարանի Լանկայի եկեղեցի. ժամ, 10 (Ը. Ե.) Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան:

ՊԱՅՊԸԼ ՀԱՈՒՍ.—Ֆինճանճըլար Եօղուշու Էմմանուէլ եկեղեցի. ժամ 10.30 (Ը. Ե.) Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան:

ՍԿԻՒՏԱՐ.— Ամերիկեան վարժարանի մատուռը. ժամ. 10 (Ը. Ե.) Պաս. Կ. Քերոբեան:

Ե. Ք. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՒՄ ԳԱԲՈՒ.— Անգղիական վարժարան ժամ. 3.45 (Ը. Ե.) Տիրան Էֆ. Զուլեան. Նիւթ, „Գերեզմանէն անդին պարգեւները ինչ յարաբերութիւն ունին մեզի հետ:»